

Kramerius 5

Digitální knihovna

Podmínky využití

Knihovna poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny není možné bez případného písemného svolení knihovny.

Hlavní název: **Národní učitel**

Vydavatel: **Jednota učitelstva národních škol**

Vydáváno v letech: **1939-1942, 1941-1942**

Číslo ročníků: **3, Literatura pro mládež**

Číslo výtisků: **3, Literatura pro mládež**

Datum vydání čísla: **1941-1942**

Stránky: **33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48**

Naše úkoly

Před rokem jsme se rozhodli, že budeme podporovat snahu veřejných knihovníků, aby v knihovnách byla oddělení pro dětskou četbu. Na XV. knihovnickém sjezdu, který se právě konal v Písku, mohl zástupce naší sekce konstatovat, že jsme dosáhli velmi krásných úspěchů: sta a sta knihoven mají dnes také oddělení četby pro děti a pečlivě se o ně starají. Písecká knihovna má na př. daleko přes tisíc svazků dětské četby, Litomyšl zakoupila za několik tisíc knih pro děti a zřídila dětskou čítárnu, Jindřichův Hradec má v některé třídě veřejné školy tolik čtenářů, kolik je žáků ve třídě. Počtem výstav dětské četby je Nymburk s Turnovem na prvním místě. V Nymburce bylo v Měsíci české knihy zakoupeno za 133.000 K knih a při zakončení proslulých jazykových závodů v červnu dostaly děti za 3500 K knih na památku. Máme dnes celé okresy, kde je při každém rodičovském sdružení knihovnička pro děti. Zkušenosti s nimi jsou dobré. — Zajímavá je i práce jednotlivců: kol. Pomahač má knihovničku při karlínském dětském sboru, kol. Rašovská z Frýdku jako referentka realizovala všechny pokyny oběžníků, kol. Plecer z Budějovicka provedl s pomocí okres. škol. výboru anketu o dětských knihách, knihovnách a čítárnách, o níž jednalo asi 500 učitelů. Malou část zprávy o výsledku uveřejňujeme jinde. Mohli bychom jmenovat ještě desítky jiných kolegů, kteří obětavě pomáhali dětské knize ve svém okolí. To může být vodítkem těm, kteří takové akce neprovedli. (Při tom nemluvíme ani o plnění hesla: na

vánoce knihu, na prázdniny knihu, každému dítěti časopis atd.)

Pro budoucnost je nutno v této práci pokračovat: zřídit dětské oddělení při veřejné knihovně, kde dosud není, postarat se, aby rodičovské sdružení založilo knihovničku podle návodu učitelského sboru. (Knihy se kupují v několika výtiscích, aby bylo dostatek domácí četby pro všechny děti.) Každé dítě má mít svůj časopis. Každé dítě si má založit knihovničku. Lépe je, zakupují-li rodiče několik knih, než jen jedinou, přepychovou. V „Týdnu dětské knihy“ požádejte všechny knihkupce svého okolí, aby pořádali výstavy dětských knih. Propagujte jen několik málo opravdu nejlepších knih, mírněte shon po novinkách, dbejte, aby byly knihy pro děti voleny podle jmen autorů, ne podle názvu, obálky, ilustrací a pod. Na tyto autory upozorníte tím, že budete hovořit o jejich životě a práci, že budete předčítat z jejich knih, že vyvěsíte jejich podobizny, že na plakátky, tabule a pod. napíšete seznam jejich knih, které jsou s dnešního hlediska nezávadné. Zvete knihkupce, nakladatele, spisovatele do škol, aby promluvili k mládeži o knihách. Pište o nich do krajinského tisku. Starejte se o zvýšení položek na dětskou četbu. — Protože na př. rodiče už několik let ušetřili značné peníze za učebnice, nechť pamatují na dětskou knihovničku. — Dávejte na program pracovních dnů učitelských přednášku o dětské četbě. Vychovávejte z dětí nadšené písmáky, protože to je také nejlepší podpora vaší školní práce. Z e sekce.

Referát o práci Českobudějovicka

1. Učitelé o dětské literatuře.

Na českobudějovickém okresu bylo provedeno mezi učitelstvem šetření na otázku: „Které knihy pro mládež vydané v poslední době pokládáte za zvláště hodnotné a proč?“

Přímou neodpovědělo 37 škol ze 124 s tím, co lze shrnouti ve dvě typické odpovědi:

„Neznáme úplně dětskou literaturu nynější doby, proto není možno bezpečně odpovědět.“ — „Z nedostatku informací nelze říci, které nedávno vydané knihy pro mládež jsou zvláště hodnotné.“

Druhá odpověď naráží na fakt, že těžko si vybrat, když není příležitost knihu koupit a přečíst. Tady je ovšem konec řečem.

Prvá odpověď ukazuje na úctyhodnou skromnost, jež si netroufá být soudcem.

Nám nešlo však o kritické hodnocení dětské literatury, spíše o výběr vhodných knih pro běžnou potřebu nákupu, ne tedy o věc odbornou, ale o záležitost praxe.

Je na př. málo lidí, kteří jsou odborníky v stavitelství, v bytové kultuře a v zahradní architektuře, a přece tisíce lidí musí takřka denně řešit otázku svého bydlení, zařízení bytu nebo zahrádky. Tu se každý zařídí podle svých prostředků, zájmů a vkusu, zkrátka podle individuálních potřeb a zkušeností.

Něco takového bylo účelem našeho šetření: sestavit výbor knih, které se osvědčily a které možno s užitkem dětem předložit. Anketa také ukázala, že v propagaci dobré knihy je nutno stále pokračovat, aby utichly nářky: „Není známo, které knihy byly vydány.“

Na výboru pracovalo přes 500 osob (v učitelských sborech), což znamená slušnou míru kolektivní zkušenosti.

Učitelstvo projevilo i některá přání co do požadavků na dětskou literaturu.

Knihy pro děti mají poskytovat nejen zábavu a rozptý-

lení, ale i poučení. Mají mít děje snadno přijatelné, lehce čitelné a výchovný cíl.

Zádá se dobrá čeština, pečlivá úprava a dobrá a vkusná ilustrace.

Za velkou přednost považují učitelé přiměřenou a přístupnou cenu. Objevily se také námitky proti námětům ze zvířecího světa, kterými se naše knihy jen hemží a které se dětem přejídají. Jde tu o pozoruhodný popud o „odděštění“ a zživotnění literatury mládeže.

Abyste byla paralysována dobrodružná četba pochybného rázu, doporučuje se zásobit knihovny výchovnou dobrodružnou literaturou, na př. spisy Musilovými, Foglarovými, Flosovými a j.

Učitelé si stýskají, že nemají příležitost sledovat nové vydávané knihy. Jedním z dobrých prostředků by bylo zřízení příručních studijních knihoven při okresních učitelských knihovnách s oddělením metodické a pak dětské literatury. Učitelé by docházeli do knihovny (s čítarenským zařízením) prohlédnout si vydané novinky. Příruční studijní knihovna by mohla být zásobována knihami, získanými darem od nakladatelství (ukázkové výtisky), od inspektorátů a pod. Toto oddělení knihovny by spravovala školská komise Okresní odbočky spolu s referentem dětské literatury. Při studijní knihovně by mohla fungovat též vyučovatelská poradna (odborníci školské komise pro jednotlivé předměty), jež by poskytovala jednotlivcům rady na dotazy ve věcech didaktice jednotlivých předmětů a podávala návrhy na doplnění okresní učitelské knihovny vhodnými a cennými novinkami. (Praxe poradny by mohla být přímá nebo písemná „na dálku“.)

Uvítali bychom i jiné náměty z řad učitelstva, abychom prospěli dobré knižní produkci a všem, kdož jeví o problémy školské zájem a potřebují informace.

2. Žákovské knihovny.

Šetření o stavu školní četby ukázalo zajímavé výsledky, z nichž plynou určité závěry, které nebudou bez významu i pro ostatní učitelskou veřejnost.

Podle stavu uvedeného v „Schematismu“ vykazoval českobudějovický okres celkem 127 nár. škol s 534 třídami a s 658 učiteli. Statistická data získaná šetřením týkají se 124 škol, tedy téměř 98% škol.

Žákovské knihovny vyšetřovaných škol obsahují ke dni 1. VI. 1941 28.686 svazků. Na jednu třídu připadá tudíž přibližně (při 98% základně = 524 třídám) průměrně 54 knih (s příznivým zbytkem).

Ve škol. roce 1940/41 přibylo v žákovských knihovnách uvedených škol celkem 964 svazků. Z celkového počtu škol nevykazují přírůstek 28 škol. Ze zbytku (96 škol) připadá na jednu školu průměrně dobrých 10 svazků přírůstků. U škol, které nevykazují přírůstek, se asi dotace míst. šk. rad vyčerpaly věnováním na vazbu nevázaných knih.

Jaký je rozptyl přírůstku na školách vidno z okolností, že nejmenší přírůstek jediné knihy vykazuje 7 škol, přírůsteky 10 a pod 10 knih vykazuje 64 škol, 25 škol uvádí přírůstek větší než 10 svazků, z toho největší: 104 (II. ob. chl. Č. Budějovice, drobné svazky k hromadné četbě), 82 (obec škola Zlív), 66 (měšt. šk. Zlív), 33 (H. dějovice), 27 (Habří), 23 (III. ob. šk. Č. Budějovice), 22 (Borovany a I. dívčí v Č. Budějovicích), 21 (IV. ob. Č. Budějovice), 20 (Nakří), 18 (Zahájí) atd.

O nákladu na rozšíření žákovských knihoven nebylo provedeno šetření, ale vychází najevo, že o rozšíření žákovských knihoven si získaly zásluhu: místní školní rady, okresní školní výbor, místní péče o mládež, rodič. sdružení, místní peněž. út. a pod.

3. Školní časopisy.

Četba školních časopisů byla letos pozoruhodně rozšířena. Pokud školy uvedly určitý počet odbíraných časopisů, zjistěno, že ve šk. roce 1940/41 bylo odbíráno 5295 čísel různých časopisů. Počet tento je ve skutečnosti větší nebo některé školy (7) uvedly počet neurčitě, jako: „Mladý svět pro každého žáka.“ — „Mladý svět, větší počet“ atd.

Pouze 2 školy (1,61%) neodbíraly časopisy. Po jediném výtisku jednoho časopisu odbíralo 6 škol (4,83%), po jediném výtisku několika časopisů odbíralo 18 škol (14,49%). Ostatní školy (79,07%) snažily se o rozšíření školní četby podle místních poměrů.

4. Veřejné knihovny, učitelstvo a mládež.

Obecními knihovny bylo 39 učitelů a učitelek. (Ze 103 školních obcí.) V knihovni radě nebo okrskovými knihovničními dozorce jest 55 učitelů. V knihovni službě se dobře uplatňují i vysloužilci.

Oddělení knihovny pro mládež mají veřejné knihovny: Čes. Budějovice, Čtyři Dvory, Hluboká n. Vlt., Olešnice, Píšťin, Suché Vrbné, Trhové Sviny, Újezd Ostrolov, Zlatá Koruna, Zlív.

Některé z těchto knihoven však trpí nedostatkem knih anebo mají knihy zastaralé.

Potěšitelné jsou zprávy: „Oddělení pro mládež je velmi používáno“ (Čtyři Dvory). „Mezi zákyněmi zdejší školy se jeví velký zájem o toto oddělení veřejné knihovny.“ (I.

dívčí měšť. šk. v Č. Budějovicích.) „Veřejná knihovna v Čes. Budějovicích má oddělení četby pro mládež, o které se jeví mezi zákyněmi zájem.“ (III. dívčí měšť. šk. v Č. Budějovicích.)

Naproti tomu trapně působí zprávy tohoto druhu: „Knihovni rada nepůsobí.“ — „Z učitelstva není nikdo obecním knihovníkem, ani v knihovni radě.“ — „Nikdo a nikdy nebyl vyzván p. starostou obce, aby vykonával tak důležité věci v obci.“

Bude snad jistě málo případů; kde správce školy, knihovník nebo dokonce sám starosta obce neví, kdo je členem knihovni rady.

5. Závěr.

Učitelstvo českobudějovického okresu vykonalo slušný kus práce ve prospěch dětské knihy a rozšíření dětské četby. Pracovalo leckde za poměrů finančně méně příznivých. Ve službách dětské četby bude však nutno i nadále vyvíjeti pozornost a úsilí zejména (a to platí asi všeobecně) v těchto směrech:

a) Aby žákovské knihovny byly všude náležitě dotovány, doplňovány a udržovány v dobrém stavu.

b) Vodítkem při nákupu knih nebudou nakladatelské prospekty, ale (v rámci úředních směrnic) recenze učitelských časopisů a kritické revue literatury pro mládež „Úhoř“. (Vydává Ústav pro národní výchovu a sekce literárního odboru „Přátel literatury pro mládež“, administr. Praha XII., Schlözerova 4, roční předp. 26 K.)

c) Učitelské sbory at fungují též jako poradny při nákupu knih rodičům dětem. (Každá škola měj po ruce nezastaralý seznam dobrých knih dětem. Vyjmejte a ukládejte přílohu „Nár. učitel“: „Literatura pro mládež“!

d) Pečujme o rozšíření zvláště didakticky účelných a literárně cenných dětských časopisů, aby mládež měla dostatek dobré četby!

e) Vedoucí škol. okrskoví knihovní dozorcí (ev. osv. sbory) necht se postarají o ustavení a pravidelné svolávání knihovničních rad, o jejich pravidelnou činnost, jakož i o řádné vyčerpání knihovni dotace z obecních rozpočtů.

f) Mladí učitelé jistě se ochotně nabídnou obecním úřadům ke knihovni službě.

g) Nutno rozšířiti síť oddělení knih pro mládež při veřejných knihovnách k paralysování škodlivého vlivu dobrodružné četby Morzakorů, detektivek a p.

h) Starati se o umístění veřejných knihoven, nejlépe na škole.

ch) Pamatujme četbou hlavně na děti, jimž by nikdo knihu nedal!

i) Uvažujme o možnostech šíření knihy výstavami (měsíc české knihy, za vysvědčení knihu a pod.) a přednáškami rodičům.

Švou prací pro rozšíření dobré dětské četby podporujeme i svou výchovnou a vzdělávací činnost ve škole.

Referent dětské literatury při Okresní odbočce v Čes. Budějovicích:

Květuš Plecer.

„Měsíc české knihy“ ve školním okrese Nymburk

Celonárodní akce „Měsíc české knihy“ měla loňského roku v nymb. okrese zvlášť mohutnou odezvu. Ti, jimž nejvíce záleželo na úspěchu akce, chopili se práce a rozvedli ji v nymb. okrese do takové výše, že o akci bylo slyšeti daleko za hranicemi okresu.

Osvědčení pracovníci a organizátoři — nymburští učitelé se svým inspektorem Ladislavem Janákem v čele (kteří loňského roku provedli skvělé pěvecké závody školní mládeže v rámci „Hudebního máje“) — vzali ve svém školním okrese i akci „Měsíc české knihy“ do svých rukou a pracovali tak, že na výsledky jejich práce mohou být nymburští občané hrdí. Efekt, který byl patrný přímo při konání výstav už podivil a přesvědčil o poctivé a snaživé práci místních učitelů. Zájem o knihu, u lidí všech stavů, to byl první příznak, který ukazoval směr k lepšímu cíli. Ale učitelé nespokojili se jen se současnými výsledky; ve snaze zachytit všechny podrobnosti, které s výstavami a vůbec s celou akcí souvisely, rozdali všem dětem listky,

jichž otázky děti podarované knihami o vánocích, vyplnily. A tak si ověřili učitelé, kolik knih dětí dostaly a pod.

Prekvapila suma, která byla vydána za darované knihy: 132.900 K. Při dalším zpracování sčítacích listků se zjistilo, kteří autoři jsou nejčtenější a nejvyhledávanější; vyhrála to Božena Němcová. Její dílo „Babička“ bylo darováno v počtu 322. Ihned následuje Jan Karafiát se svými „Broučky“. Ty byly dány 147krát. Na třetím místě je opět Božena Němcová; 86 dětí bylo podarováno „Pohorskou vesnicí“, 68 dětí „Panem učitelem“, 68 dětí knížkou „V zámku a podzámčí“. Poměr k naší nejváženější spisovatelce je vyjádřen i suchými číslicemi opravdu krásně.

Mezi 10 nejvíce dávaných knih patří i „Divotvorné dudy a j. povídky“ od Třebízského. Ty byly dány v 57 výtiscích. Rodiče dětí, jimž dali 51 knížku „Pohádek“, 47 knížek „Dobry člověk“ jsou lidé, jejichž vědomí o národní kultuře je jisté a uvědomělé. Prvních 8 míst v pořadí nejčtenějších

knih obsadili domácí autoři, z nichž 4 jediný autor, slavná Bož. Němcová. Teprve 9. místo je obsazeno cizím autorem, D. Defoem a jeho „Robinsonem Crusoeem“. Na 10. místě je

K. J. Erben. Jeho „Kytici“ obdrželo 45 dětí

Tyto výsledky práce nymb. učitelů jsou radostným příslibem pro příchodí prosince, měsíc České knihy. —ms—

Posudky knih pro mládež.

Čtyři knihy Josefa Kováře. Josef Kovář: „Lovci v zalesí“. Podivné příběhy Ivana zálesáka. Obrázky kreslil Fr. Vrebel. Vyd. R. Promberger v Olomouci. Cena váz. 30 K. — „Kouzlo polonin“. Povídky pro mládež z přírody a s hor. Ilustr. Fr. Stejskal. Vyd. E. Weinfurter v Praze, cena váz. 28 K. — „Sarkán“. Román divokého koně. Toužimský a Moravec v Praze, brož. 12 K, váz. 22 K. — „Prázdniny v táboře Divčí válka“. Příběhy divčí družiny. Nakl. Toužimský a Moravec.

V knize „Lovci v zalesí“ podává spisovatel několik povídek ze života lesních zvířat. Pozoroval určitá zvířata ve volné přírodě, proto nás jeho povídky trochu upomínají na Thompsona Setona (kterého Kovář ovšem nedosahuje). Příběhy ze života zvířat jsou navázány na životní osudy chlapce Ivana, chudého hochá z pytlácké rodiny, který však má rád zvířata, pomáhá jim a chrání je, a později se stane lesnickým praktikantem. Sympatické je, že autor vypráví většinou o zvířatech a ptácích našich českých lesů (lišky, jeleni, kuna, jezevec, zajáci, srny, kukačka, jestřábí, strnadi, divočí holubi a j.). Méně zdařile je v knize vylíčen poměr Ivanův k pytláku Doležalovi a k hajnému Vlčkovi. Spory s hajným jsou často malicherné a banální a sotva mohou působit výchovně. Hlavní hodnota knihy tkví ve věcné stránce knihy, neboť autor popisovaná zvířata dobře zná.

Děj dalších dvou knih umísťuje Jos. Kovář na karpatské poloniny. Je to románek polodivokého koně Sarkána, kniha sympatická už z toho důvodu, že knih křících život koni námave v naší dětské literatuře mnoho. Svého Sarkána autor líčí opravdu životně. Dobře líčí nebezpečný život pasteveců na rozsáhlých poloninách, kde krádež koní nebo zápas s dravou zvěří není vzácnou událostí. Sarkán dvakrát uteče, potlouká se po poloninách a vrací se po prvé sam zkrúšen zimou a nedostatkem potravy, po druhé pak, když všechny prostředky selhaly, přichází přilákan dobrým slovem svého hlídače Petra, který by byl při hledání koně ve sněhu téměř přišel o život. Pěkný poměr pastevece ke koni Sarkánovi, který hochovu lásku oplácí důvěrou a přichylností, kdežto na špatné zacházení gazdovo odpovídá vzpurností, má i svůj výchovný ráz. Jen je škoda, že autor odbíhá od svého dějového pásma a vsunuje do děje některé neorganické epizody (o zákopech a podivinském muži v nich, o mladém medvídkovi a j.), čímž oslabuje účím svého hlavního vyprávění. Celkem však dobré obohacení naší dětské literatury v oboru povídky z přírody. Obou uvedených knih Kovářových mohl by použití i učitel při vyučování přírodopisu; mohou je čísti již žáci od 10 let.

I v knížce „Kouzlo polonin“ vypráví autor o přírodě a zvířatech na poloninách (o psu Čuvašovi, o lovu na medvěda a na vlka). Ale to jsou v knížce jen epizody, hlavní pozornost věnuje autor osudu lidí. Děj rozděluje na několik jen volně spolu souvisejících pásem (život bačův a jeho rodiny na salaši, osud zbojníků [horpíckých chlapců], vedených neohroženým Orlim perem, který má rád bačovu dceru Anočku, pak příhody tábořících hochů, jimž se ztratí kamarád Samošík, který je zachráněn od potulného bylinského Jury a prožije delší dobu na salaši, než ho rodiče najdou). Jednodušší a pevnější dějová linie by byla knize na prospěch. Ději chybí soustředění a všelicos zůstává nedokresleno. Ale tím, že autor přibližuje mládeži neznámý a kouzelný svět karpatských polonin, je autor aspoň obsahově originální a děti si jeho knížku ozdobenou jednoduchými, ale vkusnými i výstižnými obrázky Františka Stejskala, rády přečtou. Pro 3. stupeň.

Úplně zklamal však Jos. Kovář v obsáhlém románu o tábořících divkách „Prázdniny v táboře Divčí válka“. V knize je tolik nejasností, naivostí a nepravděpodobností, že to zabíhá mnohdy až do směšnosti (Slunkovice jsou okresní město s 1000 obyvateli, divčí tábor je vzdálen jen deset minut od města, ale děvče drogisty ze Slunkovic tam žije delší dobu, aniž by je kdo z města poznal, jeho bratr je zatím hledá po všech divčích táborech Čech a Moravy, vedoucí tábora přijme do tábora dívku, kterou nezná ani podle jména, scéna o telefonování je vůbec nemožná, dívek prý je osmáct, ale při vaření se mluví o několika desítkách strávníků a j. a j.). Děj je libovolný bez zdůvodnění a zákonitosti, charakteristika dívek je velmi povrchní, o psychologickém prokreslení není ani

stopy. Nejhorší je však bezmezná mnchomlůvnost, ty rábdy vtípné řeči, které jsou často jen obyčejným banálním žvaněním. Zle by bylo s autorem, kdyby měl platit za každé zbytečné slovo. Škoda několika vtípnějších míst a pěkné kapitoly o koroptvičkách, která ovšem v ostatním textu úplně zaniká. Nechceme ani věřit, že je to tentýž spisovatel, který ve svých knihách o zvířatech dovedl být opravdu věčný a také formálně mnohem ukázněnější. Doufajme však, že tu jde jen o klopýtnutí které příští vývoj Kovářův napravi. Topol.

Jaromír John: „Utržený knoflík“. Povídky o lidech, zvířatech a věcech. Vydalo nakl. Dědictví Konenského v Praze s obrázky Petra Dilingra. Cena 12 K. — V knize „Utržený knoflík“ soustředil Jaromír John tři vzpomínkové povídky ze světové války, které se zúčastnil jako důstojník. Příběh povídky „Utržený knoflík“ byl autorem jistě velmi intensivně prožit a v knize byl pronikavě psychologicky prokreslen (zvláště první část v kostele), jen je škoda, že námět je pro prostého dětského čtenáře příliš křehký, takže jej děti zcela nepochopí a neprociť a tím ztratí pro ně na účinnosti. — Další povídka „Filipek“ obsahuje zajímavé a důvtipné výklady o psychologii psa, které však jsou poněkud neúměrně dlouhým úvodem k vypravování příběhu o psech provázejících vojáky na frontě. — Nejvíce mládež upoutá, myslím, povídka třetí o vojenském koniku, který byl už tak sešlý a ubohý, že ho vojáci opustili: aby je nezdržoval na pochodu a konik se přece jen za nimi ještě přibíhal a tak byl zachráněn při životě. — Všechny tři povídky jsou prostoupeny tklivým soucitem spisovatele k lidem a zvířatům, takže jistě rozezvůci u dětí struny sympatie a zájmu. Spisovatel píše úsporně a výstižně, knihu vychutná však spíš dospělý čtenář, než dítě. Dětem 3. stupně možno však knihu vřele doporučit. Topol.

O tom, jak se Alois Jirásek jako chlapec ztratil svému otci na jarmarce v Jaroměři a o jiných příbězích z Jiráskova dětství vypráví Antonín Zhoř naší mládeži v prosté, ale poutavé knížce: „Když byl Alois Jirásek maličký“. Vyšla v hojně rozšířené Knihovně Vlastovický s obrázky ak. mal. Fr. Doubravy. Cena K 3.—, při odběru deseti výtisků po K 2.50. — Knihovna Vlastovický přináší jen dobrou četbu pro školní mládež. Právě vydaný svazek je jedním z nejlepších. Vydalo Ústř. učit. nakl. v Praze VII., Letenská 4, a Brno, Giskrova 34.

Čeněk Charous: „Přijme se mravný hoch.“ Román pro chlapce i dívky. Ilustroval Václav Tauer. Nakl. Ústř. učit. nakl. v Praze. Cena brož. 29 K, váz. 36 K. — Snadno poznáme, že knihu „Přijme se mravný hoch“ napsal učitel, který mohl čerpatí hodně ze svých školních zkušeností. Kniha je na některých místech poněkud „učesaná“. Hrdinou je chudý hoch bez otce, který však je velmi nadaný a proto snadno překonává všechny obtíže, většinou vesele s humorem a vtípem, jenž místy nepostrádá přízemního rázu. Kdyby byl autor zbral hlouběji, byl by jistě pod veselým povrchem u svého hrdiny objevil i neklid a smutek, který bývá v době dospívání často velmi tíživý. Rozhodně nás neuspokojí stavba děje. Podle názvu bychom čekali román ze života učně; spisovatel však učňovská léta svého hrdiny odbyl poměrně krátce, mnohem více místa věnoval příběhům z období školního (kapitola „Průvodci cizinců“ je slabá a nepřesvědčuje) a nejvíce prázdinnovému pobytu svého hrdiny na venkově (hry, koupání, táboření, vodní sporty). Tato kapitola je velmi zdařilá, ale neúměrně rozsáhlá. Kniha by vůbec byla velmi získala, kdyby byla stručnější a hutnější. Přes tyto vady vyniká kniha Charousova nad průměr, neboť má četné přednosti: je optimistická, má rušný děj a šťastný konec, je veselá, líčí pěkně dětské přátelství (jen se mi zdá, že hrdina knihu ze začátku příliš podceňuje duševní schopnosti svého přítele Lorda, který, jak se později ukáže, není zdaleka tak nechápavý a neznadaný, jak nám ho autor s počátku líčí). Spisovatel se nevyhýbá ani líčení erotického poměru svého hrdiny k dívce Middle, činí tak však se vkusem a velmi diskretně, takže po této stránce má kniha i výchovný ráz. Knihu můžeme mládeži 3. stupně dobře doporučit. Topol.

L. Přímálová: „**Pohádky o královci Radmilovi.**“ Ilustrovala Evženie Orlovová. Vyd. nakladatelství Šolc a Šimáček. Cena 32 K. — Kniha pohádek o prince Radmilovi je četba velmi ušlechtilá. Radmil je ideálem královce; jistě by prospěla každému budoucímu vládcovi jeho výchova a zkušenost. Radmil mnoho cestuje a mnoho pozná, všude pomáhá dobrým a trestá zlé, mnoho vytrpí, neboť jeho touhy se plnou až do oblak; nakonec nalezne štěstí ve své vlastní domovině. Fantasie spisovatelky zavádí nás do kouzelných světů, tak podobných světu našich národních pohádek, ruských bylin, arabských pohádek z „Tisíc a jedné noci“ a jiných pohádek našeho mládí, které však autorka přetvořila po svém. Prostší osnova by však knize prospěla, některé z 9 pohádek mohly být když ne vynečány, tedy aspoň zkráceny a zjednodušeny, aby celek byl jasnější

a přehlednější (zvláště 3 ženské postavy pohádku zbytečně komplikují). Kniha Přímálové však je i tak pozoruhodná a nevšední, neboť i když její pohádky těží ze starých pohádkových námětů, přece jen usilují o vyšší a ideálnější náplň, což je nutno pochváliti. — Pohádky o prince Radmilovi nejsou však vhodné pro nejmenší čtenáře, mohou je čísti teprv čipernější děti 2. stupně. Reč je sice čistá a správná, ale poněkud květnatá, obsahuje mnoho epitet, věty jsou často složité a místy v nich najdeme i výraz, kterému mládež nebude rozumět (svist, drahý, květena, talisman, tragedie, nemelodické krákání a j.). — Ilustrace Evženie Orlovové upomínají silně na Bilibina, barevně však jsou značně unyřlé. Je škoda, že nejsou umístěny v knize na správných místech textu, což bude malým čtenářům vadit. Topol.

Školní scéna

Aspoň jedno divadlo do roka. S příchodem podzimu začíná se vždy nová sezona kulturního podnikání. Letos to bude především divadlo, dětské besedy, společné shromáždění, recitační závody a podobné podniky. Bylo by neodpuštělným hříchem, kdybychom chtěli z pohodlnosti v kulturním podnikání pro děti. Než budou uvedeny do pořádku zákovské knihovny, je třeba, abychom pro děti připravili duchovní hodiny v podobě dobrého divadla. Vždyť je třeba dětem živého a ušlechtilého slova mateřštiny neustále jako soli!

Nejprve věnujme péči výběru hry. Dobrá hra sama nepřichází. Jest třeba času a trpělivosti, shánění a přelisticování celé kupy knih, než najdu tu pravou. Mnohdy musím upravovat, škrtnout, doplňovat. Ovšem takové úpravy vyžadují velmi pečlivé a obezřetné práce, vyžadují ducha tvůrčího a divadelníka. Práce dramaturgická je nanejvýš odpovědná, poněvadž ve výběru hry záleží její úspěch či nezdár. Nebojme se sáhnout do staré dramatické literatury. Je tu plno dobrých prací, které po malých úpravách dosáhnou na scéně toho nejlepšího úspěchu. Nebojme se za nemožnosti. V mezích daných skutečností budujme stavbu nejpevnější.

Obsazení nesmíme brát na lehkou váhu. Vyhledáme nejprve vhodné typy pro představitelce jednotlivých rolí. Dětské úlohy obsadíme dětmi a role dospělých dejme ochotníkům. Zkoušejme nejprve, kdo se pro tu kterou roli hodí. Vyberme charakterní místo a inscenujeme nahodilou zkoušku, aniž bychom předem říkali, o co jde. Vystřídejme při tom více dětí. Je to práce namáhavá, ale stojí za to.

Nácvik hry není radno hnáti. Od samého začátku mějme zřetel k správné mateřštině. Nic tak trapné nepůsobí, jako když dítě neb i dospělý mluví na jevišti nepřirozeně, bez zřetelné artikulace a vůbec nesprávně. A při tom vždy dbát na slovný a větný přízvuk! To je nejčastější poklesek dětských školních divadel, že herci mluví nepřirozeně. Nechme mluvit děti jako při obyčejné mluvě. Nenuťme je do posedlosti a do řečování. S jeviště, i dětského, musí zaznívat vždy a všude mluva čistá jako hlas zvonu, musí uvažovat a být příkladem hovorové mluvy.

Režie hry nespočívá jen v postavení herců na jevišti. To je více a převážně práce tvůrčí, přemýšlivá a odpovědná. Můžeme zladit nejen výkony herců v jednotlivých celek, ale přivést do souzvuku i stavbu scény, kostymy, osvětlení a jiné.

Když všem těmto složkám věnujeme péči, nemine se naše námaha s úspěchem. Ale musí to být práce poctivá, nesmi scházeti vřelého a vážného záměru pro toto dílo.

Všude tam, kde je to jen trochu možné, připravujeme nyní dětem dobré divadlo. Mnoho škol má vybavené jeviště, má siň pro společná shromáždění žáků neb aspoň tělocvičnu neb větší třídu, kde je možno provádět hry. Nenechme zahálet tyto prostory! Některým školám se zase přímo nabízí v místě vybavených divadelních sál. Stačí jen požádat ochotnický spolek či korporaci o zapůjčení. Požadujeme o pomoc místní ochotníky, využijme jejich zkušenosti. Mnohé školy ulpěly jen na oslavných besídkách a nyní jsou bez činnosti. A zatím je tu nevyužitě pole možnosti pro styk s rodiči, pro ukázky učitelovy práce, pro získání peněz a pod. Na okresích vyvolejte vytvoření divadelních referentů pro dětské školní scény a pro dobré divadlo mládeži. Úkolů pro funkci takového poradce je velmi hodně.

Poněvadž divadlo dovede jako málo co jiného zaujmout a cele okouzlit mladého člověka, věnujme mu poctivou péči, připravme dětem svátky duši, na něž se tak brzy nezapomí-

íná. Jako dospělí lační a touží po živém slovu a píní neustále divadelní budovy, zrovna takový hlad a živelnou touhu mají i děti, pro něž nemůžeme zatvrdit své srdce a nesmíme říci: ne!

Antonín Gála.

Jak začít s loutkami na škole. Loutky jsou na obecné škole výchovným prostředkem, jehož účinnost je všude oceňována. Jejich vliv je bezprostřední a mnohdy větší než vliv učitelův. A jsou tolik zanedbávány. Místo aby v každé elementární třídě stálo sebe menší loutkové divadélko, můžeme na prstech spočítati ty třídy, které je mají.

Spad právě nedostatek divadelěk na školách zavinuje tento stav. Zapomíná se však na to, že vždy někdo musí začít. A tím začátečníkem můžeme býti i my.

Nejpříkladnějším loutkovým divadlem pro školu jsou priletáři mezi loutkami — maňasci. Jejich polyhlybosť, vhodná k improvisacím, je nezaplátitelnou předností pro loutkami šhora vedenými. K loutkovému divadélku maňascovému dopomůže si velmi snadno každá třída bez haléře vydání. Je k tomu potřeba jen několika brambor, kapusníka nebo starých punčoch, prostěradla a dobré vůle.

Z brambory vyřeže se hlava, čím jednodušší, tím lepší. Přibarví se vodovými barvami, vlasy z vaty, čepice, brýle a pod. přispědli se na hlavu špendlíkem nebo tenkým hřebíčkem. Ve spodku hlavy vyřízne se otvor pro ukazovák, který hlavou vládne. Hlava se nasadí na prst, ruka se obalí kapusníkem nebo se navlékne do zvláštních šatů — a už hrajeme. Aby nás nebylo viděti, natáhneme si v rohu třídy motouz, přes který přehodíme prostěradlo. Ruku s loutkou vystrčíme přes horní okraj prostěradla a rozprávíme s dětmi, které se cítí býti v tom nejpřepychovějším divadle. A zatím se dívají na bramborového Kašpárka, na kus bramboru, který se s dětmi štvírá, který jim rozumí a který je jim chápán. Jedinou snad větší prací při výrobě takového loutky je ušití šatek, nepoužijeme-li kapusníku nebo staré punčochy, v níž jsme udělali tři díry: pro palec, ukazovák a prostředník. Šatky jsou velmi jednoduché. Je to vlastně pytlík, který má tři díry: ve dvou rohách a uprostřed při kratší straně. Na rohové díry mohou býti našity krátké rukávky třeba i s rukavičkou.

Těchto několik pomůcek dovede dokonale pobavit dětskou drobát a věřte, že ani jeden ten malý capart vám neřekne, že jste hráli s Kašpárkem z bramboru. Ať se nepozná. Jan. Rajlich.

Loutkářská literatura. Poněvadž se počíná na našich školách věnovat zvýšená pozornost loutkářství a loutkovým divadlům, bylo by dobře, abychom podrobili kritice loutkové hry, které dosud vyšly, a sledovali po všech stránkách i tuto důležitou literaturu pro naši mládež. Jistě bude nám záležet na tom, aby loutkové hry, které jsou psány pro mládež, byly vedeny ušlechtilou výchovnou tendencí, aby šířily zdravý optimismus a vtip, lásku k pravdě, poctivosti a čestnosti. Aby byly pomocníky školy, rozšiřující vhodné dětský obzor, vedoucí je k lásce k vlasti, národu, rodné obci, škole a rodičům, k poslušnosti, šetrnosti a kamarádství. Hra nesmí děti rozrušovat drastickými scénami, ale osůbky (čerty, vodníky, čaroděje, smrt, strašidla a p.) podávat lehkým, vtipným způsobem, aby dítě je dovedlo bez pocitů hrůzy včlenit do svých pohádkových představ a obzorů. Dětské divadelní loutkové hry mají hlavně tato nakladatelství: A. Storch, syn, Praha, J. R. Vilímek, Praha, Knihk. Osvěta, Plzeň, Fr. J. Balatka, Holešov, a j. Dnes vyšlo již mnoho set loutkových her. J. K. Baby.

K týdnu dětské knihy

V literatuře se opakuje totéž, co v životě. Kamkoliv se obrátíme, všude narážíme na nenapravitelný brak člověčenstva, který se vyskytá všude houfně, naplňuje a hyzdí všechno, jako mouchy v létě. Odtud takové množství nicotných knih, taková neobyčejná hromada literárního plevelu, který dusí dobré zrno. Podobné knihy ubírají obecenství čas, peníze a pozornost, které by měly po právu náležet knihám dobrým a jejich slechetným cílům.

Devět desetin celé nynější literatury nemá jiného účelu, než vyloučit z kapes důvěřivého obcenstva několik tolarů. K tomu se zapřísáhli spisovatel, vydavatel i recenzent. — Musíme se rukama nohama bránit proti všem těm knihám, jejichž první rok života bude zároveň jejich posledním.

Tato trpká slova myslitele Art. Schopenhauera si letos uvědomujeme, když máme znovu pomáhat dětské knize. Postaráme se, aby děti nám svěřené měly dostatek četby, aby se ani v nezapadlejších obcích na nákup knihy nezapomnělo; ale nebudeme sloužit záplavě módního zboží, které někdo v poslední chvíli staví na trh, aby rozprodal náklad dříve, než pomine horečka nakupování. Pomůžeme klasickým knihám světové i naší literatury. Postaráme se o rozšíření knih těch autorů, o nichž jsme přesvědčeni, že svůj úkol poctivě plnili, že se starali, aby dítě dostávalo knihu ušlechtilou, umělecky hodnot-

nou. Pomůžeme do světa zvláště knihám, které slouží našim výchovným ideálům.

Procovsky nádherné knihy budou prosit o naši přímluvu, pestré kříce budou se vemlouvát do přízně rodičů i dětí. Nedopustíme, aby zatlačovaly menšímu, která skromně čeká na naši pomoc. Knihy, které se vemlouvají do duše tím, že hovoří pudům, jitrí fantasií, šaškovsky baví a hovoří řečí spodiny, bude český učitel přezírat, protože jejich autoři přezírají také naše heslo: „Pro děti jen to nejlepší je dobré!“

Jaké básně pro děti

„Při tvoření básní viděl jsem vedle sebe děti a slyšel jsem je hovořit.“
Josef Kožíšek.

Ze sloupců učitelského i jiného tisku se ozvalo v poslední době několik hlasů, volajících po nových básních a po větším množství básní pro děti, rozuměj, po opravdové poezii pro děti. V některých byl znovu a po kolikáté už dán básníkům za vzor opět Sládek, ozvala se znovu tolikrát opakovaná stížnost na nezáměr básníků o tvorbu pro menší děti. Ale ani nejdůležitější anketa, ani nejúspěšnější žádosti k básníkům nepřivola je k požadované tvorbě. Tu nepomohou dobře míněné výzvy, tu rozhoduje hlas vlastního srdce. Dokud básník nepocítí sám vnitřního nutkání napsat verše dítěti, nepřiměje

ho k tomu nikdo. Uvedené projevy v tisku jsou však důležitější pro druhé stránce: z některých méně, z některých zcela důrazně se ozývá zjištění, že ani nevíme, jak ta poezie pro mládež má vlastně být.

Od dob průkopníka Otakara Svobody pokročili jsme v průzkumu oblasti literatury pro mládež v nejrůznějších oborech hodně daleko, ba došli jsme v mnohém k deficitivnímu ujasnění tohoto nebo onoho problému. Jen u poezie pro děti jsme i po literárně teoretické stránce ve velkých nejistotách. Je to problém velmi složitý. Problém dětské poezie sestává z mnoha dílčích otázek pedopsychologických, estetických atd. Odpovědět na všechny, to bude perná práce.

Frant. Wenig.

Různé zprávy.

Dobré pomůcky. Ústav pro nár. výchovu v Praze XII., Schlözerova 4, vydává vedle „Úhoru“ (kritického časopisu pro dět. literaturu), také měsíčník „Lidová knihovna“. Řídí jej dr. J. Poch, knihovnik v Berouně, roční předplatné 5 K. Ústř. knihovna hl. m. Prahy vydává čtrnáctideník „Knihy a čtenáři“, předplatné ročně 10 K. V obou časopisech jsou kritiky dětské literatury.

Novou pozoruhodnou pomůckou je také „Knihovna Vlastovičky“ (sv. 1—6). Aby vypomohla při nedostatku laciné a při tom dobré četby pro mládež, vydává odbočka Učit. nakladatelství v Brně knihovnu Vlastovičky. Každý měsíc vyjde úhledný ilustrovaný svazček o 48 stránkách za 3 K (při hromadném odběru dokonce jen za K 2.50). Dosud vyšlo 6 svazčků, z nichž 2 knížky pohádek. Jsou to půvabné a ušlechtilé výchovné „Pohádky o chlebičku“ (které vybral a z různých pramenů upravil Ant. Zhoř) a Petrem Denkem vybrané a upravené „Alečiny pohádky“, obsahující většinou pěkné pohádky o zvířátkách — Dva svazky jsou věnovány povídkám z přírody, a to sv. 3. „Žlutokřeka“, v němž autor vypravuje velmi srozumitelně a přístupně o skřivánkovi a koroptvičkách, a sv. 4. „Můj pes Jerry“, který obsahuje dvě povídky o psech. První povídka podává několik příběhů ze života chytrého loveckého psa a je místy zabarvena i humoristicky, druhá „Nejslavnější pes na světě“ vypravuje dojemně o známém bernardinu Barrym, který zachránil 40 lidem život. — Se zájmem si přečtou děti povídka

holandské spisovatelky N. van Hichtumové „Eskymáček hrdina“ (sv. 2.). Život našich dětí je velmi odlišný od života dětí eskymáckých, které žijí uprostřed věčného sněhu a ledu. A přece má malý Eskymáček svůj domov velmi rád a nechce odjet s bílými lidmi do Evropy, když se dozví, že tam není ani sněhu, ani velryb a tuleňů. Také tato knížka vyznívá veselou notou. — Poslední sv. 6. má název „Když byl Alois Jirásek malíčkový“ a obsahuje několik drobných příběhů z dětství Al. Jiráska, jež podle Jiráskových pamětí vypravuje pořadatel knihovny Ant. Zhoř. Všechny svazky jsou ilustrovány, většinou akademickým malířem Frant. Doubravou (sv. 1., 3., 5. a 6., sv. 2. Jar. Dvořáčkem) a mají hezkou barevnou obálku. — Z dosud vyšlých svazků poznáváme, že knihovna hledá vhodný, pro děti vyhraněný program a že se snaží dáti dětem středního stupně lacinou a při tom pestrou, hodnotnou a ušlechtilé výchovnou četbu.
Topol.

Chystá u vás někdo výstavu dětských knih? Všichni knihkupci by měli v Týdnu dětské knihy (první týden v prosinci) sami pořádat výstavy a své výklady podle toho upravit. My bychom ovšem měli mít také vliv na to, které knihy budou zvláště doporučovat. Pořádají-li výstavy některé korporace, v kterých i vy pracujete, dbejte, aby po stránce formální nic nezanedbaly. Někde je na př. nutno určitou dobu před zahájením výstavu ohlásit úředem

a přiložit třikrát rozmnožený seznam vystavovaných předmětů. Méně knih nežli je v seznamu možno vystavit, více však nikoliv!

Pozor na pohádky! Už loňského roku stoupl tisk pohádek na úkor jiných literárních druhů velmi značně. Letos vidíme další vzestup pohádek. To znamená, že se nakladatelé postarají, aby se o pohádkách více psalo, že budou více doporučovány a kupovány než jindy. Bylo by nebezpečné, kdyby se pohádky příliš rozšiřovaly, protože máme stále nedostatek právě jiné četby: povídek, historické četby, četby o cizích zemích, reportáží a dobrých románů pro dospívající mládež, v nichž by našla vzory a ideály

pro celý život. Pohádka je oprávněna do určitého je-li umělecky a výchovně cenná a jazykově čistá.

Pro koho to píší? Znalost dětské duše je první podmínkou pro přijetí spisovatele do sboru oblíbených dětských autorů. Jak ta znalost vypadá, poznáme, nahlédneme-li do některé té knihy pro mládež. Nemožný sloh těžké slovní obraty, plno cizích slov jdou tam ruku v ruce s nezáživností tématu. Tak čteme třeba v dětské příloze nedělních novin tuto větu: „Priznávám se, že mé duševní rozplození po této paměťohodné rozmluvě s panem Florianem nebylo právě nejružovější.“ Takováto těžkopádnost slohová má děti bavit? Pochopí vůbec dítě smysl této věty? Lude nad tím přemýšlet?
Fr. Novotný.

Posudky knih pro mládež.

Bohumil Říha: „O lékaři Pingovi.“ (Vyšlo jako 14. sv. knižnice „Živé prameny“ nakl. Ustř. uč. nakladatelství v Praze—Brně. Brož. za 14 K., váz. za 21 K.) — Vzdělaný a ušlechtilý lékař Ping je nevinně pronásledován. Musí opustit domov a na cestách po Číně hledá spravedlnost. Jeho znalostí lékařské i skromnost povahová získávají mu přátele všude: v klášteře, v táboře loupežníků, před soudním dvorem i na dvoře vladáře provincie. Když pak uzdraví i císaře, nabývá nejvyšších důstojenství a vrací se do rodného města. Před městem jsou mu slavnostně zuty staré střevíce a zavěšeny na bránu města, aby byly příkladem mládeži, jak jeden z jeho synů musil uprchnouti, ale vrátil se s počtami a ve vysoké hodnosti. Malý bonzo Kay, věrný sluha, veselý a bystrý společník lékaře, je druhou milou postavou této dobrodružné povídky. Námět knihy patří k řídicím v dětské literatuře. Čína a její obyvatelé nevyskytují se často v knihách pro mládež. Snad právě proto lze knihu považovati za cenný přínos v literatuře pro mládež. Hodí se do zákovských knihoven i do knihoven soukromých. Je vhodná pro střední a vyšší stupeň národních škol, pro hochy i pro dívky. Je pečlivě vypravěna. Upozorňujeme na ni!

V. K. S.

Bohumil Říha: „O třech penězích.“ (Vyšlo jako 15. sv. knižnice „Živé prameny“ nakl. Ustř. uč. nakladatelství v Praze—Brně. Brož. za 12 K., váz. za 19 K.) — Touha po romantice je mládeži vrozena. Dobrodružná literatura byla, jest a bude. Jestliže už se tedy romantice v literatuře pro mládež nevyhneme, pak musíme vyhledávat aspoň knihy, v nichž romantický prvek je ušlechtilě zpracován. Tomuto požadavku vyhovuje zmíněná již kniha „O třech penězích“. Vypravování o podivuhodné cestě kouzelného střelce Simeona. Kouzelný střelec Simeon, potomek praotce Kleta, dědic tří peněz, podniká cestu světem, aby utratil tři prastaré rodové peníze, ale tak, aby se k němu zase vrátily. Jen v tom případě byly dobře utraceny. Zdá se nám, že jsme se Simeonem jednou mezi rudými tvářemi, po druhé v Orientě, potom zase kdesi na Balkáně. Se sympatiemi sledujeme, jak se zastává slabých a utiskovaných. Pod hrubou slupkou ozývá se zlaté srdce. Proto nás naplňuje na konci úlevou a radostí, když se dovidáme, že všechny tři peníze se vrátily zpět do váčku a krásná Hyacinta se stala ženou Simeonovou. Kniha se hodí do zákovských knihoven a do soukromých knihoven našich dětí. Uprava knihy je velmi pečlivá. Doporučujeme dětem od 9 let.

V. K. S.

R. F. Vojiř: „Zajatec řeky.“ Ilustroval Karel Živný. Vydalo nakladatelství Jos. R. Vilímka v Praze. Cena váz. 32 K. — Románek ze života chudého hochy Lojzika, jehož otec, potulný loutkář, se po požáru, který mu zničil vůz a loutky, stane převozníkem. Na místo převozníka si však činil nárok zlý člověk Mareček, který poctivou rodinu převozníkovu a zvláště Lojzika osočuje z říčního pytláctví. Pravda a poctivost přece však na konec zvíťazí zvláště příčinou Lojzika a jeho psa Vodana, kterého kdysi chlapec zachránil z rozbourěného vodního proudu. Později se Lojzík vyučí zámečnictvím a stane se strojníkem v elektrárně postavené blízko převozu otce hochova. — Vypravování je rušné, ne však překotné, není v něm nemožných nepravděpodobností ani upřílišněné dětské slechetnosti. Lojzík je obyčejný hoch, sice poctivý, ale má své drobné chyby, stejně jako jeho kamarádi, kteří jsou ostatně v knize zachyceni jen povrchně; vůbec charakteristika osob není příliš výrazná, dobro a zlo jsou ostře odděleny. Hlavně však vadí knize konvenčnost, tak častí v literatuře pro mládež. Čtenář cítí, že děj není nesen vnitřní osudovostí

a opravdovostí vyprávěného, nýbrž spíše utvářen podle záměrů spisovatele. Hned název knihy není dostatečně průkazný. Lojzíkovi se nestala řeka osudem, tak, aby bez ní nemohl žít, měl ji sice rád, ale zvykl si na své řemeslo a kdyby nebylo šťastné náhody, že došel zaměstnání u řeky, byl by žil šťastně i v jiném prostředí. Kdyby chtěl spisovatel dokázat opak, musely by jeho vývoody býti mnohem závažnější a průkaznější. — Kniha ovšem má své hodnoty a je výchovně ušlechtilá, takže vynilá nad četné knihy běžného průměru a u dětí bude mít pravděpodobně značný úspěch.
Topol.

Jar. Vodrážka: „To i to.“ Veselé příběhy pro nejmenší čtenáře s obrázky autorovými. Vydal J. Otto. Cena 40 K. — Slovní doprovod, který si Vodrážka po vzoru Sekory a Lady napsal ke svým obrázkům sám, nevyniká nad běžný průměr. Jeho krátké příběhy ze života malých dětí jsou většinou málo výrazné, pohádkové příběhy jsou někdy příliš vyumělkované. Črta Museum se vůbec nehodí pro malé děti. Také slohově a jazykově (zbytečná slova, nečeské vazby, jaz. chyby, na př. čáp chodí na nohách a j.) by potřebovala kniha vyřízení.
Topol.

Josef Prchal: „Srnečka Sisi.“ Ilustroval prof. Ant. Pospíšil. Nakl. Šolc a Šimáček v Praze. Cena 30 K. — Nápis povídky Josefa Prchala není zcela správný, protože v jeho knize jsou tři dějová pásma, z nichž jen první vypravuje o ohočené srnečce Sisi a jejím dojemném přátelství k feně Stelle, druhé vypravuje o vranách a třetí o divokém králičkovi. Mimo to vypravuje lesník v jedné kapitole o koroptvičkách. Osudy těchto zvířat spolu téměř nesouvisí, což je závada stavby děje, jemuž by rozhodně prospělo vzájemné skloubení všech vypravovaných příběhů, čímž by bylo dosaženo větší pestrosti a zajímavosti. Je zřejmo, že autorovi záleželo hlavně, aby mládež pronikavě pocítil o zvířatech a životě v přírodě, což se mu zdařilo. Vypravované příběhy jsou někdy běžné, jindy však (smrt feny Stelly) podivuhodné a výjimečné, přesto však pravdivé (autor použil odborné literatury). Vysvětluje jednáni zvířat přesvědčivým výkladem duševního života zvířat, pojetého analogicky podle psychologie lidí; zvířata nám tak přibližuje bez laciné a příliš rozšířené personifikace. — Pochváliti dlužno též péknu, jadrnou řeč Věty jsou krátké a srozumitelné. Misty příjemně překvapí výstižné, ne však dlouhé, líčení přírodních krás. — Ilustrace jsou hrubozrné křídové kresby. Tato technika je často příčinou malé jasnosti a čistoty obrázků a z toho důvodu nebudou asi mládeži příliš vyhovovat, ač jinak zdařile vystihují hlavní momenty vyprávěných příběhů. — Celkem je kniha dobrým obohacením dětské povídky z přírody a možno ji doporučiti a zařaditi i do příručních knihoven.
Topol.

Bohumila Sílová: „Povídá se ve Lví říši povídá.“ „Cirkus Pavího Očka.“ Pohádky. Ilustroval Rudolf Sváb. Vydalo nakl. Čin v Praze. 3. a 4. svazek Kniha o Pavím Očku. — Velmi mile a srdečně vypravuje Bohumila Sílová své pohádky o Pavím Očku. Odehrávají se v kouzelné Lví říši, kde žijí zvířátka podle starých pevných řádů a přátelí se i s lidmi, kteří jsou bezelstní a dobrého srdce, ať jsou to černošské děti (Paví Očko, Liánka), nebo dospělí (lékař Moudrý Monaro a jeho sestra Helenka). Nemůžeme při tom nemyšlet na Kiplingovy Knihy džunglí. Autorka ovšem necharakterizuje své zvířátka tak mistrně jako Kipling, její svět je mnohem méně konkrétní. Její pohádkové příběhy jsou prosté a neobsahují násilných scén. V první knížce vypravuje, co se dalo ve Lví říši, když moudrý král lev byl odvržen lidmi a uvězněn v kleci a jak byl vysvobozen. V druhé líčí, jak zvířata se uvolila uspořádati cirkuz, aby

Helence, sestře Moudrého Monara, opatřila peníze, za něž by se Helenka mohla vrátit do vlasti a žít tam. Spisovatelka vypravuje sugestivně, její věty jsou jasné a výstižné, užívá často přímých řečí, otázek, výzev a náznaků, aby čtenáře zaujala. Na některých místech dovedla zabrat i hlouběji a říci kus moudrých pravdy, zvláště když oceňuje prostotu, poctivost a upřímnost, kteréžto vlastnosti nachází k hanbě lidí častěji u zvířat, než u člověka. Tato místa mají ušlechtilý výchovný ráz a neminou se účinkem. — Ilustrace Rudolfa Svába tvoří značnou část půvabu knížek, k nimž nerozlučitelně patří a namnoze (zvláště v knize „Cirkus Pavlova Očka“) dokreslují skvěle i to, co autorka naplno nevyjádřila (cirkusové výkony zvířat). Take nutno pochválit, že ilustrace v 3. a 4. svazku nejsou tak přeplněny, jako v prvních dvou. Rázovité pohádky B. Silové řadí se důstojně k pohádkám Sekorovým a Ladovým, při čemž je nutno ocenit i to, že spisovatelka dosahuje účinku jinými prostředky, než groteskním humorem, kterého je v knížkách pro nejmenší více než dosti. Topol.

Staré pohádky v novém rouše.

V minulém roce byla vydána řada pohádkových knih, do nichž byly pohádky vybrány ze starších sbírek pohádek národních i umělých. Některé z těchto knih vynikají krásnou výpravou, takže jsou pozoruhodnou novinkou aspoň po stránce výtvarné a jsou malířsky tak vynikající, že by je sméle mohl zařadit do své knihovny i vybíravý bibliofil.

To lze říci s dobrým svědomím zvláště o knížkách ilustrovaných Jiřím Trnkou. Po Artušovi Scheinerovi neměli jsme malíře, který by pohádkové děje ilustroval tak nádherně a honosně jak v tvaru, tak i v barvě. Ovšem Jiří Trnka je modernější a umělecky výraznější. Jeho obrázky jsou snad méně uhlazené, ale zato je v nich více náládovosti, vervy, umělecké vynalézavosti a fantasie. Nakladatelství Melantrich vydalo s jeho barevnými ilustracemi deset dobře vybraných „Erbenových pohádek“ (pět z „Českých pohádek“ a pět z „Vybraných bájí a pověstí jiných větví slovanských“). Jsou to právě pohádkové skvosty. Poněvadž kniha je určena hlavně mládeži, bylo by snad bývalo záhodno opravit některé, dnes už chybné jazykové tvary jako: jidla samy se nosily, zabite, vedle, nébrž a j., aby také po stránce jazykové byla kniha bezvadná. („Erbenovy pohádky“, cena váz. 30 K.).

Trnka ilustroval barevnými i černými obrázky také druhé vydání pohádkové sbírky Jos. Š. Kubína „Hostem u pohádky“. Jos. Š. Kubín vypráví podkrkonošské pohádky tak, jak je slyšel vyprávět, s četnými zajímavými řešeními a obraty lidovými, které jeho knížkám dodávají ceny i po stránce filologické. Pohádky jsou pěkné a blíží se hodnotou sbírkám našich nejpřednějších sběratelů. Jen poslední („Hondek flašinetář“) je již poněkud úpadková a nebyl bych ji zařadil. Trnkovy obrázky jsou vysoké úrovně umělecké a dodávají knize zvýšené ceny. Vydala Družstevní práce, cena váz. 35 K.

Mimo to nakreslil Trnka obrázky ke knize „Slovan-ské národní pohádky a pověsti“, které vybral Jan Hudec z různých pohádkových sbírek českých, slovenských, polských, ruských, ukrajinských, bulharských, srbských, chorvatských a slovinských. Poznáváme, že motivy jsou si v různých pohádkách podobné, neboť postaly obvykle z jedné předlohy, kterou lidový vypravěč podle svých uměleckých schopností obměnil a přizpůsobil kraji a obyčejům své země. Četné ilustrace Trnkovy zabíhají někde do grotesky, jinde zase do děsivosti, zachycují však dobře ráz a charakter jednotlivých postav různých slovanských národů. Tato pěkná publikace byla vydána nákladem Dědičství Komenského a je brož. za 33 K., váz. za 42 K.

Ještě je nutno se zmínit též o Trnkových ilustracích ke Karafiátovým „Broučkům“. Je to nejkrásnější vydání Broučků, kterým se dětská literatura může chlubit. Trnka Brouček docela v souladu s textovou předlohou zlidštuje co možná nejvíce. Jen krovky a tykadla, která jsou ostatně namalována nevěrně, odlišují broučky od lidských postav. Brouček a jeho rodina, toť rodina drobného českého chalupníka s jeho denními radostmi i starostmi, které se zřetelně rysují v tvářích. Obrázky Trnkovy jsou diskretně a poetické, hřejivé a dojmavé a zachycují velmi výstižně nejen kouzlo pohádky, nýbrž i hlubokou lidskost jednotlivých postav. Trnkou ilustrované Broučky vydalo nakl. J. Otto, cena 30 K.

Bibliofilsky byla vydána též kniha „Chodské pohádky“, která vyšla v nakl. E. d. Fastra s litografiemi Cyrila Boudy. Pohádky jsou vybrány (až na Erbenovu pohádku „Jirka s kozí“) z půvabných chodských pohádek

J. Š. Baara a J. F. Hrušky. Barevné litografie Boudovy jsou většinou dvoustránkové a jsou výtvarně velmi svérázné a zajímavé. Usilují o primitivismus blízký prosté lidové duši, takže se někde značně podobají úmyslnou naiností obrázkům, jimiž lidovi zpěváci na jarmarcích ilustrovali své kramářské písně, nebo obrázkům lidových umělců, malovaňů na skle. Obrázky však jsou někde značně přeplněné a potěší více dospělého čtenáře a znalce, než čtenáře z řad mládeže.

V nakladatelství Orbis vyšla kniha pohádek „Český Honza“ (cena brož. 65 K., váz. 75 K.), do níž pořadatel Jiří Horák vybral z různých pohádkových sbírek pohádky o Honzovi, kterým předepsal dobrý instruktivní a nabádavý úvod o této zajímavé postavě našich pohádek. Jen je škoda, že v knize není naznačeno, ze kterých sbírek pořadatel pohádky vybral a do jaké míry je sám upravoval. Kniha je ozdobena četnými barevnými i černými obrázky Josefa Lady. Ladovy obrázky jsou mnohem realističtější a prostší, než obrázky Trnkovy neb Boudovy. Malíř spíše než smyšlený čarodějný svět maluje náš český kraj, a jeho postavy jsou většinou dobromyslně a humorně pojetí čeští synkové, dečky, strýcové a tety, dědkové a báby, slečny a paní. Kouzelným pohádkovým krajem u Lady je celá naše česká země a její obyvatelé. Pro tuto konkrétnost a dobromyslnou pohodu svých obrázků získal si Lada právem velkou oblibu u malých i velkých.

V druhém vydání vycházejí u E. Weinfurtra „Pohádky a povídky labuť avonské“, které podle nejnámějších dramat Williama Shakespeara pro českou mládež upravil Petr Zenkl. Pohádky se dobře čtou, ale nemohou nahradit dramata Shakespearových, podávající jen povrchní sled dějů, což je zřejmo hlavně v tragedie Hamlet. Nové vydání je ozdobeno původními barevnými ilustracemi prof. Stan. Umana, které se budou dětem líbit svou sytou barvivostí, ale výtvarně nepřinášejí mnoho nového.

Pozornosti zaslouží také kniha „Pohádky a povídky strýčka Martina“ Ferd. Sreječek vybral řadu básní Svatopluka Čecha, z nichž na některé (Skrivánek, Na Bezdězi, Sněženky, Šumařovo dítě, Dědeček a babička) se dobře pamatuje generace dnešních padesátníků z čtení a recitací. Verše Svatopluka Čecha, zvláště ty kratší, mají dosud značnou cenu uměleckou. Je tedy dobře, že byly znovu vydány v době, kdy dobré poesie pro mládež je žalostně málo. Při čtení však pozorujeme již na mnohé básni a zvláště na nejdělejší veršované pohádce „O čarovném pavouku“, že Čechovo umění je již uměním věrejska. Dnešní mládeži bude jistě značně vadit strojenost řeči (nezvyklý slovosled, časté tvoření zvláštních slov k vůli rytmu a rýmu), takže některá místa ji budou těžko srozumitelná a mládež pravděpodobně některé básně ani nedočte. Přísný pedagog bude asi vytýkat pořadatel, že zařadil do výběru také básně „V klášterním sklepě“ (chvála vína) a obrázek k básni „Král Ječmínek“ (dva Hanáci, každý se sklenicí piva v ruce), jimž může právem vytýkat propagaci alkoholu pro mládež nevhodnou. Zato každý se jistě potěší pěknými celostránkovými a menšími černými ilustracemi Ad. Kašpara, které dobře a výstižně ilustrují děj a činí knížku cennou také po stránce výtvarné. Knížku vydalo nakl. Melantrich a stojí vázaná 50 K.

V nakladatelství Toužimského a Moravce vyšel objemný svazek „Spaliček našich nejkrásnějších pohádek“, který uspořádal Kuzma. Pořadatel vybral 50 původních pohádek od 40 různých autorů. Jsou tu zastoupeny pohádky t. zv. národní (lidové) i pohádky umělé, mezi nimiž není ostatně podstatného rozdílu, neboť ani tak zvané národní pohádky netvoří národní kolektiv, nýbrž určitý umělecko založený jednotlivec. Je tu zastoupena i jedna pohádka středověká, většinou však jsou tu pohádky století devatenátého a dvacátého od pohádek Mikšíčkových, Kulduvých, Tylových, Erbenových a Němcové přes pohádky Řihovy a Adolfa Weniga až k pohádkám nejnovejších a nejmladších autorů. Výbor není uspořádán chronologicky, nýbrž tak, že nejprve jsou otištěny pohádky lehčí a srozumitelnější a ke konci složitější a těžší. Je to tedy cenný a promyšlený výběr, jakého jsme dosud neměli. Knížka je vypravována slušně, nikoli však přepychově a je doprovázena četnými kresbami Jar. Vojny, které upomínají silně na kresby Mikoláše Alše. Svému účelu však dobře vyhovují. Cena brož. 30 K., váz. 40 K.

Pro nejmenší čtenáře vyšly dva výběry pohádek. Sbíрка Václava Lípy „Pohádky pro nejmenší čtenáře“ vycházejí již ve čtvrtém vydání. Obsahují 27 velmi dobře vybraných pohádek ze sbírek Bartošových, Erbenových, Němcové a j., jimž dobře porozumí i nejmenší děti. Mate-sovy obrázky jsou dekorativního rázu a dnes již po-

někud zastaralé, ale do pohádkové knížky se dobře hodí a dětem se jistě budou líbit. Ústř. učít. nakl. vydalo tuto knížku za cenu co možná nejmenší (brož. 18 K), aby ji mohli koupit i chudí rodiče svým dětem. Čtvrté vydání svědčí o oblíbenosti knížky.

Mnohem honosnější je vydání knížky „Pohádky pro maličké“, vydané nakladatelem Ed. Fastrem. Je to výbor 15 nejznámějších pohádek Boženy Němcové (většina z nich je i ve sbírce Václ. Lipy), k nimž četné obrázky nakreslila Marie Fischerová-Kvěchová. Obrázky jsou libivé a u dětí oblíbené, škoda jen, že způsob malby se jen málo mění a stává se manýrou. Cena váz. 36 K. Topol.

Jindřich Šimon Baar: *Cimburův Běláček a jiné povídky*. Výbor pro mládež. Vybrala a upravila Hana Štěpánková. Obrázky a obálky kreslil Adolf Záborský. Vyd. Nakl. Novina v Praze. Cena kart. 32 K. Hana Štěpánková, která v roce 1939 vydala zdařilý výbor z Baarových knih pod názvem „Hanýzka a Martinek“, uspořádala v roce 1940 nový soubor v knize „Cimburův Běláček a jiné povídky“. Nejdelší povídka je vybrána z Baarovy knihy Jan Cimbura a vypravuje o vynikajícím chodském koni Běláčkovi, který pod názvem Marengo si získal světovou slávu na závodech. V povídce je pěkně zachycena láska chodských sedláků k rodné půdě a ke koním. Kromě této povídky zařadila Štěpánková do výboru kapitoly o Boženě Němcové, některé charakteristické povídky ze života venkovských lidí na Chodsku z knihy „Poslední soud“ a několik tklivých obrázků z přírody z knihy „Na srdci přírody“ a „Druhá kniha z přírody“. Baar je spisovatel dětem blízký a srozumitelný a proto výbory z jeho díla jsou vítány.

Školní scéna

Ref. Ant. Gála, uč., Brno-Julianov - 39.

Loutková divadla v činnosti (zkušenosti Plzeňských). Rozvojem rodičovských sdružení, která vstoupila do úzké spolupráce s českými okresními péčemi o mládež, naskytá se příležitost k netušenému rozvoji loutkových divadel. Mnohé okresní odbory českých péčí o mládež zřídily již loutkářské odbory a bráji aspoň pro děti v sídle odboru. K rozvoji tohoto krásného drobného umění nyní potřebujeme jen uspořádání pravidelných představení, unravení návštěvy všech škol celého okresu a případné provádění zájezdů do větších míst v okresech, zvláště do takových míst, kde lze soustředit návštěvy z větších obvodů (na př. v sídlech obvodních nebo újezdních hlav. škol).

Důležitou podmínkou bude zřízení stálých, technicky i umělecky dokonalých scén ve velkých městech (Praha, Plzeň, Č. Budějovice, Hradec Kr. atp.).

V Plzni jsme za účasti okres. škol. výboru, místní škol. rady, učitelské organizace a nejdůležitějších osvětových úřadů zřídili při české Okresní péči o mládež loutkářský odbor, který učinil smlouvu s rodinou významného zemřelého loutkáře p. Karla Nováka a pořádá pravidelná představení pro mládež. Učinili jsme tak z důvodů, které mohou prospěti nejen Okresní péči, ale i škole přímo, loutkářům celého kraje pak nepřimo. Zasluhou kolegů učitelů dochází k uskutečnění dobrého díla.

Novákova rodina (spolupracovníci profesora J. Skupy před rozchodem krásného uměleckého souboru loutkového divadla „Periálních osad“) je známa svou uměleckou vyspělostí. Loutkářská technika mladých Nováků Ludvíka a Karla, je vysoké úrovně. Snažili jsme se proto, tuto těžce nabytou zručnost zachovat i Plzni tím, že jsme pro stále divadlo loutkové získali inventář i osobnosti. Tím uchováme Plzni kulturní a národopisnou krajevou zvláštnost, a to je náš jeden důležitý úkol.

Plzeň a Plzeňsko jsou loutkářsky velmi aktivní: máme zde mnoho školních i spolkových divadel, ze školních divadel zvláště divadlo v Plzni-Doudlevecích má vynikající postavení. I tento zisk je veliký.

Veliký význam má plzeňské loutkové divadlo ve svém zařazení do výchovné a školní práce. Odbor čítá 12 členů, z toho jsou čtyři zástupci škol úřadů a učitelstva a právě tyto určují pořad her. Vybírají hry jen hodnotné, které zapadají i do učebních osnov tak, jak to jen dovedou učitelé udělat. A tento úkol také není nemalý!

Plzeň má ještě další výhodu že je zde poměrně čilý a dobrý ruch v literatuře pro děti. Redakční kruh kolem místního časopisu pro děti „Mladé stráž“ přinesl literatuře

Druhý výbor není tak ucelený a jednotný jako první výbor o dětech Hanýzce a Martinkovi. Povídky však zachovávají podstatu Baarova díla, zdůrazňují kladné hodnoty zdravého selství a lásku k přírodě. Proto i tento výbor, vyzdobený kresbami Ad. Záborského, je cenný a můžeme jej dětem středního stupně doporučit. Topol.

Jan Morávek: *Bez masky*. Tři od divadla a ostatní kolem nich. Obraz z hereckého života. S ilustracemi Ad. Záborského. Vydalo nakladatelství Melantrich v Praze. Cena kart. 30 K. Tuto knihu napsal obratný vypravěč, který mnohé z toho, co vypravuje, sám prožil. Velmi dobře popsal družný, ale často svízelný život u venkovské divadelní společnosti, ač z něho ukázal většinou jen lic, vyhýbaje se chmurnému líčení bídy a hladu, tvořící tak často rub hereckého života. Méně se už autorovi podařilo psychologické vystižení duševních krisí a obrátů mladého Jendy, který se z řeznického pomocníka stal vynikajícím hercem a svou nadšenou opravdovostí a poctivou prací si vybojoval cestu až do Národního divadla. V podání spisovatelové je herecký život poněkud zidealisován, jako se často stává při vzpomínkách, což přispívá sice značně k libivosti románu, ale ubírá mu na hloubce a pravdivosti. Je jisté, že Morávkův román, třebaže chce mládeži ukázat jak svízelná je cesta k umění, by spíše mohl vésti k napodobení hlavního hrdiny, než odvrátiti od herecké dráhy. Román však je rušný, představuje řadu rázovitých postav a jejich osudů, poučuje v mnohém o divadle a hereckém životě, má ušlechtilý ráz a pro tyto hodnoty vyniká nad průměr dnešní románové produkce pro mládež a proto jej mládeži nejvyššího stupně doporučuji. Topol.

pro děti-dobré literární věci. Je přirozené, že se tedy na jevišti loutkového divadla objevují i pozoruhodné premiéry místních autorů. I to má svůj význam více nežli místní.

Aby se loutkové divadlo stalo středem zájmu všech dětí, o to pečují stále více a více správ. škol. Oběžníkem je jim oznamován týden předem pořad her a školy objednávají včas dětem místo. Tím se umožňuje provoz divadelka tak, že není jednou nával, po druhé prázdno. V posledních dnech ujalo se pak zařízení, které právě lze doporučit zvláště venkovským divadelkům a venkovským školám. Rodičovské sdružení jedné nebo dvou sousedních škol uspořádá vlastní představení, k němuž si rozprodá vstupenky. Divadelko pak za určitý peníz sehraje v době, kdy si škola nebo rodičovské sdružení určí, představení podle výběru. Získávají oba: OPM i rodičovské sdružení a k tomu je zaručeno, že divadelko nebude přeplněno ani poloprázdno! S. P. H.

Povolené hry pro děti. Abychom vám usnadnili řízení za povolení dětských představení, uveřejňujeme hry pro děti, které byly povoleny k provozování zemskými úřady v Praze a v Brně. Uvádíme autora a název hry. Ondřej Sekera: Ferda Mravenec. Praha. — Ant. Šíma: Červená Karkulka. Praha. — Fr. Molík: O slunečniku, Měsíčníku a Větrníku. Praha. — Fr. Novotný: Bubáci a hastrmani. Brno. — Ant. Santner: Kašpárek, Sněhurka a sedm trpaslíků. Praha. — Václav Vaňátko: Rozpuštěný Janeček. Praha. — Gerhart Hauptmann: Potopený zvon. Brno. — Jar. Kvapil: Princezna Pampeliška. Praha. — Ant. Šíma: Čarovný mlýn. Brno. — K. Balák: Na Kašpárka nikdo nevyzraje. Praha. — Jar. Demut: Jak Kašpárek strašil rytíře. Praha. — Sylva Dubinská: Koukolíček. Praha. — J. O. Hradčanský: Zázračné boty. Praha. — Jos. Chlebec: Kašpárek v říši Krakonošově. Praha. — Hodgsonová-Kühnel: Malý lord. Brno. — Jar. Průcha: Pohádka zimního večera. Praha. — Upozorňujeme, že nejde o výběr doporučených dětských her, ale jen o seznam těch, jež jsou uvedeny jako povolené k provozování v „Divadelních přehledech“, vydávaných ministerstvem vnitra. Ga.

Vánoční knihy na hlavních školách v r. 1940

Školská komise ZOUHŠ dokončuje šetření o vánočních knihách z r. 1940. Údaje o 14.106 knihách, o nichž jsme se dověděli, posuzujeme s několika stránek. Můžeme však říci již dnes, že s hlediska učitele nejsme spokojeni. Kupovaly se knihy náhodně, tak jak je místní knihkupec doporučoval. Jistě není náhodou, že na jedné škole na předním místě byly Epplovy pohádky a na jiné Zikovy povídky. Škola musí se tu sejit s knihkupci a upozornit je, jak velký vliv mají na výchovu dorostu národa. Jsou po většině informátory rodičů, kteří se jich ve vánočním shonu doptávají, kterou knihu by měli darovati svým dětem. V menších obcích vítězily knihy od Němcové, Jiráska, Raise, Háalka, Světlé, Svátka atd. Zde jistě se značně projevil vliv školy. Učitelé se starali o to, aby rodiče zakoupili dětem četbu, kterou by si přečetla celá rodina. Byl v tom úmyslu jistě i kus lidovými práce učitelů, kteří dobře znají své okolí. Stojí-li na prvním místě hodnotné četby, která se o vánocích kupovala, Babička od Boženy Němcové, nemůžeme říci, že by ji rodiče kupovali z vlastního podnětu a proto, že vědí, že jejich děti, po takové četbě touží. Při vši úctě k Babičce, nemůžeme říci, že by ji všechny děti čtly proto, že má pro ně zajímavý děj. Babičky dnešních dětí jsou jiné a zájmy dnešních babiček jsou jistě také jiné. Mají-li tedy záci Babičku čísti s užitekem, může to být jen ve škole a za výkladu učitelova. Jestliže jsme tedy napočítali, že sčítané děti dostaly 13.026 Babiček, to je 9.5% všech knih, uvědomili jsme si, jak velký vliv na prodej knih mají učitelé. Musíme tedy svého vlivu použít k propagaci dobrých knih, o jejichž rozšíření nám jde v zájmu naší práce.

Mnoho se kupovala dívčí četba a knihy dobrodružné. U první, jak se zdá, spíše rozhodoval název knihy než obsah. Děvčata touží totiž dovědět se, jak to dělají, aby vedly třídu (Irča vede jedenáctku, Hanička všudybylka, Věrka vede kvartu, Zorka jde do sekundy), chtějí čísti knížky bujného veselí (Primánky se rojí, Mv se nebojíme), knihy, které odvážným způsobem řeší školní situace, nebo se týkají života třídy (Spolužačky z páté třídy, Studenti a profesori, Sekunda řadí, Nad sekundou hřmí, Marie a Marta na univerzitě, První lavice, chlouba paní učitelky) a knihy sentimentální (Tanino hoře, Tánin svatební víněk, Srdece v pasti, Cesta do hlubin študákovy duše). U knih dobrodružných rozhodovala často obálka s obrázkem, slibujícím rušný děj (Černý Indián, Lovec buvolů, De-

tektiv Johnny, Lovci v zálesí atd.). Knihy, uvedené v závorkách, vedly v oboru jmenovaného oboru dětské četby. Jména spisovatelů neuvádíme, protože je většinou děti nevěděly.

Není možno pouštět se v krátkém článku do rozboru všech druhů vánočních knih, ani rozebírat, proč právě tyto knihy děti čtou. Zdá se nám, že boj proti sentimentální dívčí četbě i proti nesprávné dobrodružné četbě nenalezl dosud správných metod. Zdá se nám, že je také marný. Všichni jsme údobím této četby prošli bez úhony. Naše snahy by se měly spíše soustředit k tomu, abychom z oboru dívčí a dobrodružné četby vybrali knihy hodnotné, knihy, v nichž hrdina i v dobrodružstvích užívá čestných zbraní, v nichž se předvádějí vzory prospěšné práce a knihy, v nichž nevede třídu dívka, která řadí, ale která více spoléhá na vlastní práci než na ideál vysněného rytíře, který neexistuje. I v těchto oborech četby jde o problém pedagogický, o němž by měli spisovatelé četby pro dospívající mládež přemýšlet, aby totiž do rušného děje stavěli spíše opravdové ctnosti než hrubou sílu a násilí, a aby neodpuzovali děti mravoučným kázáním.

V podrobném rozboru ukážeme dále, jak se mění záliby o různý obor knih (o dobrodružné, povídky, romány, poučné knihy atd.). Z něho je zřejmo, že se knihy naivního obsahu drží v nižších třídách a že ve vyšších třídách se čtou v značném procentu knihy vážného obsahu, poučné i krásné.

V této době, téměř již předvánoční, chtěli bychom ještě upozornit, že dětské knihy mají i značný vliv na celou knihkupeckou tržbu. Jestliže se dětem hlavních škol prodalo v jednom menším městě knih za 27.500 K, znamená to pro místní knihkupce slušný zisk. A když jsme přepočítávali všechny sčítané knihy na peníze (1 knihu za 15 K), došli jsme k závěru, že na stu školách dostaly děti knihy téměř za čtvrt milionu korun. Toto národní jmění mělo by být tedy dobře zhodnoceno tím, že by se vydávalo jen za dobrou knihu.

Školská komise výzvou, aby si učitelé hlavních škol všimli vánočních knižních darů svých žáků, chtěla učitelům připomenouti, jak mohou přispět k rozšíření dobré knihy, která je pro mládež pubertního věku dobrým rádcem a přítelem. Výzva školské komise se setkala s pochopením. Kolegové a kolegyně, postarejte se, aby se letos mezi dětmi rozšířily dobré knihy ještě ve větším počtu než v roce 1940.

Školská komise.

Pokus o tvarový výboj

Dětská slovesnost žije a bude růst jen jako zelená větev košatého stromu celonárodní krásné literatury.

Větví proudí míza stromu: dětská i obecná slovesnost zpracovávají stejný jazykový materiál, týž duchovní a ideový obsah. Tvorba pro mládež jen silněji zdůrazňuje výchovné poslání díla a hledí do psychologického světa dětských čtenářů.

Proto jsem již zdůrazňoval v tomto časopise povinnost kritiky střežit souvislost literatury pro mládež s ostatní slovesnou tvorbou národní. Budil jsem úsilí o zhodnocení a prohloubení styků tvorby pro mládež s obecnou slovesností.

Opravdové básnické osobnosti v oblasti dětské poesie

napájely svůj tvůrčí růst z pramenů obecné krásné literatury. Tak již při letmé četbě Kozíškových básní problematice občas přímý odraz erbenovského vidění krajiny („letěla píseň do dále / v rokytí, mech i úskalí“), hlesne bloudící ozvěna Hálkovy přírodní lyriky, anebo zasvítlí přidech nerudovské otázky, z čeho tryská kouzlo nebo síla matčiny lásky.

Dnes chci odkrýt předivo duchovní i tvarové souvislosti dvou nejnovějších výbojných próz Bohumila Říhy (O lékaří Pingovi, O třech penízích — vydalo Učitelské nakladatelství 1941) s poválečným českým písemnictvím.

Základní zkušeností Říhovy duše je touha po správném naplnění života, prahnutí po slunném mravním

pocitu a jasné pohodě srdce. Je to v podstatě úsilí o plnost životního pocitu, tryskající z poznání. Neboť vnitřní životopis Říhova čínského lékaře Pinga vyúsťuje v nevyslovenou starou moudrost, že, kdo poznal moudrost nejhlubší, ten žije život nejživotnější. A na dně vyzrálých vět druhé Říhovy povídky (O třech penízích) nacházíme poznatek, že opravdový život žijeme jen nadosobními hodnotami. Říhovo úsilí o plnost a vrchovatost života připomíná meditace básníka Josefa Hory o smyslu života ve sbírce Struny ve větru („a z mého srdce / aby v zmaru chvíl / jako plná mince / život zazvonil“).

Z tohoto základního Říhova prazážitku vyvěrá i jeho názor na život, který nese pečeť křesťanského humanismu. Tento směr, spjatý se jmény G. Duhamela a Ch. Vildraca, protekl moderní českou poezií v její první vývojové vlně (ve Wolkerově Hostu do domu a v Kalistově Ráji srdce) na prahu poválečné doby.

A zde je další pradávkem vnitřní souvislosti Říhovy tvorby pro mládež s národní slovesností v pohádkovém vidění života a světa.

První sbírku Wolkerova a Kalistovu charakterizuje z pohádkovosti skutečnosti, františkánská pokora, zbožnění chudoby, radostná jistota pozemského bytí, sklon k prostým věcem a drobným zjevům — a to jsou také podstatné rysy Říhových dobrodružných povídek. Je to odraz literárních vlivů v Říhově životním názoru. Abyste nemysleli hned na nápodobu nebo epigonství odvar, ujišťuji vás: to česká kultura jen formovala duchovní bytost básníka — a Říhovy prózy jsou uměleckým tvarem, vyrostlým z organické tvorby.

Neboť tvar Říhových povídek vyrůstá z básnickovy praxe zkušenosti, z jeho prazážitku, který se zrcadlí v pojetí života. Tento nejhlubší Říhův prožitek postihl jsem jako touhu po správné mravní náplni života, vykouzlující tichý pocit vnitřního štěstí a poskytující slunný poklid srdce.

A pro tento klid a uspokojení vlastního srdce spřádá Říha svůj sen se skutečností a z této příze vytváří nehmotný básnický svět, ten Halasův „imaginární kontinent“, skutečnost nejskutečnější, mající své vlastní zákony a svou básnickou pravdu. Slovesný rodokmen této poetické reality bychom mohli vést až do čtyřicátých let minulého století k sladkým pohádkám Boženy Němcové...

Tento básníkův svět je lepší, lidstější a teplejší než drsná realita skutečného života, je to skutečnost prosluněná, zpoetisovaná. Je to křehká pohádka básníkovy srdce.

Vnitřní napětí děje obou Říhových povídek buduje protiklad a zápas dobra a zla: lékař Ping i střelec Simeon prchají před lstivým obviněním zlých lidí, ale hledají spravedlnost již zde na zemi. Ve skutečném životě vítězí často zlo nad dobrem, lest i násilí přemáhá právo, pochyby a beznaděj tlumí víru. Ale pro jas a klid srdce idealisuje básník tuto skutečnost tak jako lidové pohádkáři.

Přetváří realitu podle svého životního názoru, prosvětluje a vylehčuje ji svým snem a touhou své duše v kouzelnou pevninu. A v mravním ovzduší Říhova básnického kontinentu vítězí dobro po mnoha příkotech (Ping i Simeon docházejí spravedlnosti a štěstí) a zlo je potrestáno.

Tato pozemskost Říhovy etiky (na rozdíl od metafysické etiky křesťanské s příslibem nebe a hrozbou pekla) může pramenit též mimo pohádkový zdroj — může vát z ovzduší druhé vlny české poválečné poezie z mravní atmosféry sociální poezie.

Básníkův prazáitek rozrůstá se v díle dále, neboť tvoří schéma dějové stavby a stává se tak přímo kompozičním principem obou próz. Dějovou osou obou Říhových příběhů je putování hrdin.

Lékař Ping prochází básnickovou tajemnou a vzdálenou Čínou od severu k jihu, aby došel nejen spravedlnosti, ale také poznání, osvícení a moudrosti, jak z množit a vystupňovat mravně slunný životní pocit. A kouzelný střelec Simeon bere se územím druhé povídky od jihu na sever, aby (symbolicky myšleno) utratil co možná nejlépe své peníze ve službě potřebným lidem — ve skutečnosti, aby dal energii a schopnosti své mladé osobnosti do služeb celku tvořením nadosobních hodnot (pomoc ubohému řeznickému učni, dar klášteru pracujících mnichů).

To je první Říhův výbojný tvarový čin: mravní idea, tedy mimoestetická hodnota, stává se základním prvkem výstavby díla, kvasem jeho dějového rozvoje. Idea

mravního života vytváří duchovní ovzduší obou próz. Hle, symbolický obsah Říhových dobrodružných povídek, optimismus životního názoru, pohádkové etično, oplácení zla dobrem, víra v pozemskou spravedlnost, duchovní jistota, radostný pocit pozemského bytí, naplnění života nadosobními hodnotami, rovnováha mezi tvořením hodnot osobních a nadosobních (Simeon), rovnováha těla a ducha (Ping), trpělivost a síla přesvědčení, odpovědnost vůči předkům (Ping) i vnukům (Simeon).

Tato utajená, navenek jen prozařující a sálající výchovná tendence prostupuje mnohem účinněji dětská nitra, protože nepoučuje, ale jímá, citově rozechvívá, vnitřně prosvěcuje a zalévá mravním jasem.

Říhova výchovná snaha přystí přímo z duchovního ústrojí díla; dýchá z jeho životního názoru, s nímž se vleává do všech složek povídkového tvaru, vtěluje se do duší postav, obíhá v tvárném žvlu, tvoří kompoziční řád, září ze všech složek umělecké stavby a tvoří kolem ní (pro čtenáře) jakýsi ideový opar a jasné mravní ovzduší.

Pro své pohádkové prosvětlené podobenství života objevil Říha také romaneskní dějový prostor a dějový čas.

Příběh moudrého lékaře Pinga spěje vpřed po prašných silnicích čínských provincií, prý „před sto a několika lety“. Není to však skutečná Čína, nýbrž Čína, vykouzlená básnickým snem, rozsáhlá země, kde se zastavil vývoj prastarých zvyků, oblast, zbavená zeměpisných jmen měst, hor a řek. Teprve když básník setřel její skutečnou tvář, stává se tato zem sourodou scénérií jeho duhového příběhu.

Podivná cesta kouzelného střelce Simeona se vine mimo určitý prostor a určitý čas „z kraje, plného lesů, zrádných bažin, temných skal a divokých roklí“ na sever mnoha lesy, plnými medvědích pelechů, přes Modrou řeku, horský hřeben a údolí prudkých bystřin kolem řídce rozhozených vsí a osamělých roubených dvorců k dvěma bezejmenným severním městům.

Simeonův příběh dral se kupředu v jakési středověké době, kdy žili silní, tvrdí chlapi, kteří pořádali hony na medvědy, v době, kdy v příšeří lesních cest číhali loupežníci a třásla se ozvěna táhlého vytí vlčích smeček. V těch časech tvořily tvrdé pěsti a jistý zásah pušky nezbytný příznak chlapství. Musím, ano musím při tom myslit na území a rod lidí Vančurovy Markéty Lazarovy.

A jakými postavami zalidnil Říha toto území svých povídek?

Moudrý lékař Ping se dívá jasnými očima na svět. Je připraven ssát dychtivými smysly všechny krásy života. Nežije však nadarmo v zemi Konfucia a Laotse-ho, v oblasti vlivu Sidharty Gotamy. Prahne po poznání správné cesty k vrchovatému vnitřnímu žití života. Moudrost předků a starých písem radí mu středověcí mezi pudovou a smyslovou rozkoší a potlačováním těla, utrpením a sebetřzňením. Když lstné obvinění vyžene Pinga z pod rodné střechy, prohlubuje tichý mudřec své poznání správné životní stezky přímo uprostřed života mezi chudáky čínských silnic — a posléze na samotném dně lidské společnosti v drsném podnebí loupežnického tábora a v temném vězení. Na své cestě za spravedlností vypíjí tiše drobné štěstí i z nejprostších životních situací (hostina na rozloučenou s žebavými mnichy, radost z krásy hor a z nasbíraných léčivých bylin v loupežnickém táboře, rozhovor s vladařem). „Žasne nad velikostí a prostotou hor a do srdce mu vchází hluboká pokora.“ Trpělivě nese kříž svého osudu a nepozbývá duchovní jistoty: „Věřím, že spravedlnost je možná i na této zemi. Budu ji hledat.“ Chápe (po Wolkerovsku) už pouhé bytí nepatrného člověka uprostřed ohromujících krás přírody jako závatný dar. Je pln františkánské pokory, lásky, jistoty života a víry v konečné vítězství dobra a spravedlnosti. Vytváří všude kolem sebe svět jasné pohody, své štěstí vidí v štěstí druhých (rysy babičky B. Němcové). A tento slunný optimistický duch se také dožívá osobního štěstí dosažením spravedlnosti a pocitem výsostné plnosti života, jasnou rovnováhou ducha a těla, rozumového poznání a klidu srdce.

Kouzelný střelec Simeon je silák s divokým výrazem ve tváři a s lehkým příděchem bujně nevázanosti z překypující energie (sestřelí starému čeledinovi dvě pírká s čepice), ale v jádře hluboce vážná osobnost s citlivým mravním svědomím a s pocitem odpovědnosti vůči předkům i potomkům. Putuje středověkou bezejmennou krajinou pod praporem tvoření hodnot. Jeho posláním je podarovat potřebné lidi zlatými penězi, které symbolisují Simeonovy činy: „Zdálo se mu, že se třemi penězi vydal také

část sama sebe." Dva skutky (podarování týraného učně a pracujících mnichů) slouží druhým a mají nadosobní dosah. Třetím penízem (činem) touží Simeon dosáhnouti splnění svého osobního milostného snu: „Je mnoho života kolem penězů, které jsem vydal, a i mé štěstí je v nich." Peníze (činy) mají se vrátit jeho rodu a také se mu vracají, zase tu prosvítá pozemská Řihova etika.

Epik prozrazuje svou tvůrčí sílu především schopností tvořit živě a psychologicky pravdivé postavy.

Řiha však nedovedl dát vidinám obou hlavních osob svých povídek plastické tělo a nerozproudil v nich krev skutečného života. Jeho hrdinové se vlekou dějem jako mátožné stíny: Skutečné lidi však v nich nevidíte. I v povídce musí však ústřední postavy skutečně žít. Vedlejší osoby, kterými básník zabydlil dějový prostor, nemusí být již prokresleny. Proto nevádí, že je Řiha představil jen jako povšechné povahy, příklady dobra a zla a zosobněné vlastnosti.

Řihova charakterizační schopnost ztroskotala. Dobrý povídkář musí umět zobrazit člověka několika málo větami. Řihovi lidé vstupují do děje jako hotové povahy, jejich povahový střed se již v proudu časových změn nemění. Základní vada jest už v pojetí těchto ústředních postav. Jejich nitro promlouvá jedním hlasem, neprožívá proměny, moc mravní obnovy, protože je básník uhněl z jedné hlíny a bez vnitřních protikladů. Řiha nezná napětí rozporů duše, růst rozhodování a tím mravní vyzrávání osobnosti. Proto neobíhá, nežhne a nekypí v jeho postavách krev silného života.

Hnětení těchto chudokrevných lidských stínů nevyužil Řiha k tomu, aby zvýšil dějové napětí a vnitřní účín díla. A přece z duševní příze ústředních postav mohl utkat živé a velké povahy. Lidskou velikost lékaře Pinga mohl zvýšit líčením rozporu těla a ducha, smyslu a vůle, pudů a svědomí; rozporem, nad nímž zmoudřelý Ping vítězí, neboť smíruje protiklady v slunný klid rovnováhy, z níž tryská pocit životního štěstí.

A chlapík Simeon? O jeho duši měly vést zápas hodnoty nadosobní s osobními. Hybnou silou jeho povahové proměny mělo být úsilí o uměřenost. V chlapovi překypuje bujná energie životní; teprve později se odlévá řečištěm tvoření hodnot. Kromě služby celku chce též prožít své osobní štěstí, a tuto touhu dovede na konec smířit s povinností vyvrcholit smysl svého bytí tvořením obecných hodnot.

Řihovy postavy mohly směřovat mnohem výše než k zobrazení básnickovy prazkušnosti. Měly se pnout k pravé lidské velikosti a dorůstat k mravnímu heroismu.

Řiha není dosud tvůrcem povah a neovládá dobře povahokresebné umění. Epický (a dramatický) charakter musí nejprve žít, opravdu žít silný život osobní a pak teprve může ztělesňovat básnickovu ideu a mít širší, obecný smysl.

Z charakterizačních prostředků je patrná silná účast dialogu při povahokresbě, rozvíjení osudů a děje. Postavu však také charakterizuje ráz její řeči. Všimněte si však, že všechny osoby obou povídek mluví takřka jedněmi ústy, stejnou řečí, tvoří stejné klenuté věty, užívají téhož slovníku a stejně obratně, ať je to lékař, střelec nebo čeledín, vladař, sluha nebo rybář, císař, řezník nebo mnich.

Každá osoba v příběhu má si vytvářet svou řeč, svým slovníkem svůj dějový prostor, své významové ovzduší, v němž teprve plně žije a jímž je také hlouběji charakterisována.

Všimněme si děje Řihových próz: je romaneskní, dobrodružný, je vyprávěn zhuštěně, je soustředěn kolem ústředních postav a stupňován od zápletky se světem bezpráví ke srážce dobra a zla a k smírnému rozřešení. Proměnou situací a spádem ukojí dětský hlad po neobvyklých dějích a dobrodružnosti.

Obě povídky mají však zhruba stejný půdorys dějové stavby. Příběhy obou jsou modelovány skoro stejně: obojí děj proudí řečištěm jednoho kompozičního schematu. Korálky jednotlivých motivů a dobrodružství navíjí Řiha v obou příbězích na nit hrdinova putování, které jest osou obou dějů. V obou prózách se opakují stejné motivy: motiv lsti a nespravedlivého obvinění, útek před zákonem, putování, pobyt v klášteře, soudní řízení.

Řihovo vyprávěčské umění trpí zřejmě fabulační nouzí a motivickou chudobou přes vnější

zdání, že děj je nabit dobrodružstvími, jak praví koketně nakladatelská zpráva na obálce.

A tu je povinností, právem a posláním kritiky varovat autora, který jest opravdovou tvůrčí osobností, varovat jej před nebezpečím umělecké konfekce, nenovosti a nápodoby. Z Řihy se nesmí stát tkadlec jednotvárných příběhů, prozrazujících malou schopnost tvůrčí dějové invence.

Posoudili jsme již dva nejzákladnější znaky epické tvořivosti Řihovy: povahotvornost a dějovost. Přistupujeme k třetímu příznaku tvůrčí výpravné síly: k ztvárňovací metodě a k básnickému stylu.

Řiha má citlivé smysly a bystrý pozorovatelský dar. Vnímá svět barev, světél, stínů, zvuků, vůní a tvarů se smyslem pro odstíny, příchuty a pro postižení šelestů. Proto má bohatý svět zážitků, z něhož vytváří nový svět odhmotněné skutečnosti podle vnitřního obrazu svého srdce. Tyto imaginární končiny svých příběhů nadnáší a vylehčuje ještě svěžím, jiskřivým a občas zduchovnělým přednesem.

Řiha nepodává otisk reality, její věrnou reprodukci, nýbrž spřádá vnější skutečnost se svým vnitřním snem, s křehkou vidinou svého nitra: „Nuže, poslechněte si tento příběh a otevřete při něm dvířka své duše v místě, kde ukrýváte sny a touhy, neboť jen tak pochopíte ony staré události, které se sběhly v daleké a tajemné zemi."

Básník dobře ovládá umění epické zkratky. Vyberá podstatné rysy skutečnosti, jádro jevů, a dovede je sevířit, zhustit a vtělit výrazově do jedné věty. Sám říká: „Nechceme se podobat pisálkům, kterým záleží na každé sklenici, ve které omočí rty, a na každém soustu, které hladový žaludek s povděkem přijme. Nic takového nechceme ve svém vyprávění."

Z kouzelných pramenů vzpomínek na vlastní dětství a ze zkušeností vychovatele známe dobře onen lehký a rychlý skok, jakým se přenášejí dětská čtenářská přes odstavce obšitných podrobných popisů, aby se dostali k další vlně dějového proudu.

V Řihových prózách se nebudě muset dějový hlad dětí prodirat houštinami takových líčení a obcházet křoví unavujících podrobností popisu. Zde zaznívají jasné úhozy vět navazujících situací nebo vydechujících ovzduší děje sevršenou zhuštěnou formou:

„Voda střikla, tělo bouchlo, vlny narazily na břeh a bylo ticho. — Potkávali bonzy v šedých rouchách, kteří sklonivše mírně hlavu, tiše je mijeli. — Les fidl a mihotavá světla zasvítla mezi stromy. — Snopečky jisker se vznasly do výše, vzplály a opět uhasly. — Ani větévka se nikde nepohnula, a když ostříž přisedl s větve na větev, bylo to slyšet na půl míle kolem. — Sedá mračna se otevřela a kropila zemi spoustami vod. — Odtud přehlížel lékař s u zemi, odtud vyhlížel k nebi. — Byli to nemluvní pastevci, tmavých tváří, kteří neustále pokuřovali z dýmky."

Básník se vyhýbá výpravné šíři, ale tu a tam narazíme v jeho próze ještě na trosky neopracované syrovosti vnějšího světa a zaslechneme zaskřipání písčiny suchého popisu: „Byl to muž, jehož tvář byla atd... Byl oděn velmi skvětně. Na prsou měl... Na krku měl... (O lékaři Pingovi, str. 52.)

Toto je nejslabší místo Řihových próz. Takové věty škrtáme přece žákům ve slohových úlohách! Všimněte si jednotvárného opakování chudokrevných sloves: byl, byla, byl, měl, měl — ve větách, které jdou za sebou!

Spisovatel nesmí ani na chvíli zapomenout, že jiskřivý styl tryská jen z nitra stále stupňovanou tvůrčí činností a že musí nejprve ovládat přepis skutečnosti a pak může usilovat o výpravnou zkratku.

Ale právě proto, že sloh, forma je nejvladnějším výrazem opravdové tvůrčí síly básníka, neboť je to v podstatě dílo jeho smyslu, věříme v budoucí Řihův slovesný růst a zrání. Řihovo podání jest opravdu básnické, jeho slova klenou nad sebou a kolem sebe často citově ovzduší a jeho věty se odívají oparem kouzla.

Snad je pravda, co říká nakladatelská zpráva na obálce, že „jazyk, jímž je kniha psána, připomíná vyprávění starých kronik, které přetrvaly věky." Postřehují však, že z Řihova podání prosvítá biblický příchut, zatím spíše utajený než zjevný.

A tak musím myslit na další vznešený příbuzenský rys Řihův s krásnou obecnou slovesností — s prózou Vančurovou. Stejně jako Vančura vstupuje Řiha do děje, uvažuje o svých postavách a vyjadřuje svůj vztah k nim: „Mluvíme o ní naposled a je to škoda. Vyrostla

z ní krásná a způsobná dívka." Často přerušuje děj svými poznámkami o stavbě díla a jejím uměleckým zdůvodněním: „Dostal je (tři zlaté peníze) od otce, ale my o nich raději ještě pomlčme, neboť dobrý vypravěč má vše říci v pravý čas. — Proč bychom je (žalárníkovi pomocníky) měli sledovat? Nechme je jejich osudu a hledme si opět Simeona!

Říhův sloh je básnický účinný, ale prostý a střídmy v ozdobách; obrazivo je tu jen prostředkem hlubšího vidění, lepšího poznání a silnějšího názoru. Nejčastějším básnickým obrazem jsou svěží epitheta a slovesné metafory, překvapivě přenášející děj. Přírovnání působí osvěživě: „Jeho silný hlas zvučel jako andělská trouba. (Hycacinta) byla krásná jako jitrní slunce, štíhlá jako mladá laň a nepokojná jako drobná vlnka na hladině vodní. Žaludek se mu protahoval jako ryba v čerění. Divá se jako havran. Věty plynuly jako bělavé obláčky na modré obloze. Měl v duši krásně, jako když sedíš a díváš se na rozkvetlý třešňový strom.“ I takovéto metafory (hřbety říčních vln, krápěje jemných tónů, rouška spánku) a synekdocha (oči a uši města) budou dětem srozumitelné.

Lehká pochopitelnost obraziva svědčí, že Říhovu tvůrčí činnost prostupuje (ať vědomě či skrytě) citlivý zřetel na dětský prepubertní svět.

Ve skladbě mají hlavní věty asi troj- až čtyřnásobnou převahu nad větami vedlejšími. Přechodníky v obou prázácích spočítáme na prstech jedné ruky. Jazyk povídek je svěží a čistý. Při dalších vydáních bude jen třeba opravit některé drobnosti:

„Když už se začal ohlížeti po nějakém noclehu, se za ním objevila —“ (spr. objevila se — bezpřízvučné se nemůže následovat hned po pauze). „Byl bych se jinak nevyhnul“ (spr. Jinak bych se byl —). Sejmula (spr. sňala), otevírající (spr. otvírající). „Odebral se se dvěma —“ (se se = nelibozvučné).

Shrnoují: obě Říhovy dobrodružné povídky jsou šťastným pokusem o tvarový vývoj. Pokusím se

o vrzení ostřejších světél na Říhův přínos, na tvarový odstín jeho próz. Tvar je mi „energií, udržující jednotu všech složek díla“ (definice patří Mukafovskému).

Říha přetvořil některé složky, tím změnil jejich význam v umělecké struktuře, způsobil jejich vzájemné přeskupení a vzbudil na pětí v povídkovém tvaru. Je to v podstatě vliv básnickovy osobnosti, jeho ducha a smyslu.

Básníkův nejhlubší zážitek, jeho životní názor a vidění světa se stává základním tvůrčím principem a sjednocující silou díla. Ovládá složku povahotvornou (modelaci postav) a dějovou, která je jí podřízena. Tím učinil Říha mimoestetickou složku výchovného poslání přímo tvárným živlem svých povídek. Ovšem podřídil ji správně estetickému řádu celku. Nový a výbojný je i Říhův sloh, který je dílem básnickových smyslů a imaginace.

A v obou oblastech svého výboje, tvarové proměny (ve vidění světa a ve slohu) prozrazuje Říha zdravé a silné příbuzenskou vztahy k naší krásné slovesnosti. Názorově a viděním světa připomíná Wolkrovo pojetí životní reality v Hostu do domu a Horovo úsilí o plnost životního pocitu. Stylově stojí Říha v okruhu vlivů a podnětů Vančury a jiných mistrů české prózy naší doby. Jaký to úrodný styk pro dětskou literaturu!

Říhovo úsilí se jeví i jako potřebný čin s hlediska vývoje dětské slovesnosti: dává výchovné působení jako základní ústrojnou složku do souhry sil uměleckého tvaru, jehož prvním a hlavním zákonem je estetický. O tento úkol se pokusil před dvaceti lety Josef Kožíšek v sociální povídce Děti z boudy. Po této stránce se stává Říha jeho pokračovatelem a Říhův tvarový vývoj se jeví jako fakt imanentního vývoje dětské slovesnosti, spjaté s ostatní národní krásnou literaturou. — Zvláštního povšimnutí zaslouží i ilustrace obou knížek už proto, že jejich mladičkový autor Jaromír Vraštil je teprve žákem Umělecko-průmyslové školy. Má nesporně značný talent a může z něho v krátké době dorůst dokonalý ilustrátor. Josef Šlajer.

Různé.

Dnešní příloha má dvojnásobný rozsah. Děje se to proto, že po Týdnu české knihy, který bývá počátkem prosince, až do vánoc se stupňuje zájem o dětskou četbu. Dlouhé vánoční prázdniny nás také nutí k tomu, abychom se včas zamyslili nad tím, co budou děti doma číst, zvláště chudé děti. Postarali jste se i jim o dobrou četbu? Pomohlo vám rodičovské sdružení, místní školní rada nebo jiné spolky?

S kritikou dětské literatury nejsme spokojeni! Není téměř kritiky v pravém slova smyslu. Kol. Novotný navrhol, aby se kritika dala v okr. odbočkách, které by si připravovaly seznamy dobré četby. Jiní chtěli, aby bylo kritiků mnoho, jiní zase chtěli mít kritika jen jednoho, aby někdo byl sám za kritiky odpovědný, ale aby měl rozhled po veškeré tvorbě. Kolega Šlajer — jako my — by si přál, aby kritiky se dotýkaly hlavně nejvýznačnějších knih, které by byly posouzeny po všech stránkách. V dnešní příloze je takový pokus o nový způsob kritiky a čtenáři mohou posoudit podle Říhových knih, jak dalece má kritik pravdu. Ačkoliv článek je tak obsáhlý, nedoví se z něho kolegové vše, co by chtěli vědět: Od kterého věku mohou děti kritizované knihy číst? Je to vhodná společná četba? Hodí se do veřejných knihoven, nebo jen pro samostatné čtení nebo pro čtení s výkladem? atd. Podle rozsahu kritiky můžeme usuzovat, že bychom taktó mohli posoudit asi deset knih ročně, ale vychází jich na 300. (Vždyť ani krátké kritiky Poláškovy nemohou být včas otisknuty!) Odborné články (jako je Šlajerův) by ovšem měl otiskovat „Úhor“. My jej přinášíme jako ukázkou našeho úsilí o nové hodnocení knih pro mládež.

Výběr knih podle ankety moravských osvětových sborů. Pro děti 9—11leté: Spilka: Ušákova ženitba; John: Utržený knoflík; Erbenovy pohádky. Pro 11—13leté: Kuzma: Vilém Tell; Hořejš: Václav Chrupa se učí malířem; Vogel: Klub Stříbrného knoflíku. Pro starší chlapce: Lev: Český Paganini; Thompson: Katug, dítě sněhu. Pro dívky: Sílová: Dájo, nevolej!; Brožová-Malá: Bojujeme o štěstí.

Výběr knih loni vydaných podle ankety jihočeských učitelů. (Zpracoval K. Plecer.) POESIE: Aleš: Špalíček. (Ob-

sahuje téměř mysticky přesně vyjádřenou podstatu národa obrazem i textem písně.) Biskup: Od jara do zimy. Hloušek: Barevná sklíčka. (Bohatství různorodé tématiky, důvěrnost maličkosti.) J. Hostán: Repetilka. (Veselé veršičky pro nejmenší čtenáře, cvičí dětskou paměť a osvěžují mysl.) J. Spilka: Ušákova ženitba. (Verše veselé a hodnotné.) Spilka: Jarní ratolesti. — VLASTIVĚDA A CESTOPIS: Paur: Rodná země. (Písmem a obrázy seznamuje s krásami českých krajů.) Šebesta—Lvová: Mezi trpaslíky a obry. (Zážitky z Konga. Zhuštěné, velmi zajímavé poznatky.) — HISTORIE A PAMĚTI: Dohnalovi: Staročeské zvyky a obyčeje české mládeže. (Bohatství původních a svérázných lidových zvyků.) Durych: Z růže květek vykvet nám. (Nový zákon. Po stránce etické pravý poklad pro duševní vývoj dětí.) Fryček: Záhadný mincíř. (Rušný děj, čistý jazyk, české prostředí ze středověku, poctěno cenou.) Ze starých letopisů českých. Biblické příběhy. Zelinka: Svět řeckých bájí. (Poutavě seznamuje s antickým světem. Doplněk dějepisného učiva.) — POHÁDKY, Pověsti, BAJKY: Filip: Trpasličí — robinsoni. Horák: Český Honza. (Pohádky. Zachycen život na venkově. Krásný sloh, pěkné obrázky.) John: Vojáček Hubáček. (Pro nejmenší.) Karafiát: Broučci. (S obrázky malíře Trnky a jazykovou úpravou Oberfalcrovou.) Kříčková: Naše pohádky. (Pro nižší stupeň. Vynikají lehodným slohem, jsou přístupné dětské duši.) Kubín: Hostem u pohádky. (Způsob vypravování je mistrný. Je přímo rozkoší začíst se do nich.) Kuthan: Ezopovy bajky. (Podává naučení o mravních zásadách zábavnou formou.) Lípa: Pohádky pro nejmenší čtenáře. (Ze sbírek Bartoše, Erbeny, Němcové a Menšíka.) Němcová—Erben: Pohádky pro malické. Pavel: Svanda Dudák. (Pohádkové náměty obratně propleteny skutečností, čtenář pro dojem samozřejmosti zapomíná, že se ocitá v nadpřirozeném světě.) Šmejč: Slavičí stezka a jiné pověsti. (Vlastivědné náměty bez strašidelného zabarvení.) Třebízský: Divotvorné dudy a jiné povídky.

POVÍDKY ZE ŽIVOTA. Baar: Báb a dědkové. Bartoš: Bělčický kluk. (Jemná tendence, pravdivost, příkladný vzor.) Háj: Školák Kája Mařík. (Čtena s neobvyklým zájmem dětí i dospělých.) Holková: Bohuš z Te-

retky. (Ukazuje, kteraak dobré srdce chudého sirotka vítězí mezi lidmi a že se neztrácí ten, kdo má vůli žít. Od středního stupně.) Hofs: Václav Chrupa se učí malířem. (Výchovní tendence. Chce vydobýti radost z práce, zbaviti ji naturalistického škarohlídství.) Chrup: Povídky z českých zpěvoher. (Dobře jim děti rozumějí, líbí se jim. Seznamují žactvo s národními písněmi i s velkými hudebními díly české tvorby.) John: Utržený knoflík. Kopta: Poštovní holub čís. 17. Knihy Kosmákovy. (Nové vydává Hýsek, výbor pro mládež. Zdravá životní moudrost je jako dobrý žitný chléb.) Křelina: Klíče od království. (Hoví dětským zájmům. Spisovatel je dobrým znalcem dětské duše.) Metyš: Pět povídek Boženy Němcové. (Krásné obsahem i formou.) Michl: Pán ostrého meče. (Přináší odvážný pohled do života prostých, vydeděných lidí a je nasycena jasným životním názorem.) Spisy Boženy Němcové, zvláště Babička. (Dílo nezměrné ceny. Vzorná rodinná výchova, učta ke stáří, láska k vlasti a k tvorstvu. Novák: Prázdniny Adama Bendy. (Hříchy a přestupky klukovské nenapravuje zde vnějškový svět, ale samo svědomí.) Silova: Čechy krásné, Čechy mé (Kniha ja psána jako deník začky. Líčí krásné život na venkově. Také láska ke zvířatům se vine řadou příhod.) Rais: Poslední léto.

KNIHY Z PŘÍRODY. Baar: Cimburův Běláček. (Výbor z díla Baarova.) Hais-Týnecký: Z přírody. Hroch: Dvanáct na jedné šňůrce. (Náměty z přírody. Nenápadná forma vyučování dětí na nižším stupni opravdovému přírodopisu.) Jungbauer: Kačer Brčko a jeho přátelé. Kautmannová: Černý Indián. (Román o holubu z blatského prostředí. Výtečná četba, která zdůrazňuje lásku dítěte k živé přírodě.) Komárek: Hovoříme o zvířatech. (Jsou to krátké pohledy na zvířecí život, hodně informativní a vřelé, pro dospívající mládež.) Mikeš: Vlárkyně. (Drobné historie ze života zvířat, strhující dynamiky. Učí poznávat a milovat přírodu, aniž ji zkresluje. Pro 11—15leté.) Skácelík: Lovci zlatých much. (V dobrém průměru našeho dobrodružného románu. Děj z prázdninového života chlapců na vesnici je utkáno kolem příhod se zlatými mouchami. Pro děti od 9 let.)

KNIHY DOBRODRUŽSTVÍ A ODVAHY. Foglar: Hoši o bobříčeky. Fleming: Mluvicí bubny. Flos: Strýcův odkaz. Holas: Ukradený dárek. (Tato kniha zajímá neobvyklým námětem.) Charous: Pijme se mravný hoch. (Plno shovívavého porozumění pro dospívající mládež. Kniha dovede sklon mládeže k dobrodružnosti svésti na pole životní aktivity a praktického zaměření. Autor mistrně zachycuje čisté kamarádství hochů k dívce.) John: Topičovo australské dobrodružství. Kilian: Eskymáček hrdina. Ondrůj: Bílá velryba. (Líčí tvrdý život lovců a útrapy jejich povolání.) Spáčil: Stan u liščí díry. (Učí lásce k přírodě. Rušný děj, dobrá charakteristika hochů.) Vogel: Klub stříbrného knoflíku. (Podnětná četba pro vyšší stupeň, pěstující kolektivní citění mládeže ve službách dobra.)

Výběr knih ze soutěže nakladatelství Ottova. Loňská soutěž na nejlepší knihu pro mládež způsobila, že bude mít letos patrně Ottovo nakladatelství primát, pokud se týče vnitřní hodnoty i výzdoby knih. Za nejlepší z nich pokládáme od kol. Karla Michla „Kousky Františka Housky“, ilustr. A. Zábranským. Má na sto uměleckých ilustraci. Neobyčejně krásná je také prof. J. St. Kubína „V čarodějném kole“, ilustr. jedinečným způsobem malířem Trnkou, který už v tomto nakladatelství ilustr. pověstné „Broučky“. „Broučci“ jsou za 50 K, předešlé dvě knihy po 100 K. K nim se pojí ze soutěže ještě knížka S. Kautmannové, budějovické autorky. Jmenuje se „Věrní přátelé“, ilustroval ji Živný. (Za 70 K.) Také s překladly měli letos u Ottů štěstí. R. G. Montgomeryho „Žluté oko“ s krásnými ilustracemi Pospíšilovy má líčí život pumy, skalního lva, takovým způsobem, že se děti nemohou od knihy odtrhnout. Další překlad prof. T. Gredsteda „Koršítky psanci“ ilustroval F. Stejskal. Je za 75 K a bude se líbit zvláště starším chlapcům.

Výběr četby pro děti do sedmi let (podle knihovníka Freye v České Osvětě): Když jsem já sloužil to první léto. Pací, paci, pacičky. Do kolečka, do kola. Mezi zvířátky. Byl jeden domeček. Repetilka a v Zemi Eskymáků (Hostán). Bázlivá Hanka (F. S. Procházka). V slunci (Týml). Řemesla a služby (H. Sedláček, Erben). Kalamajka (Lada), Jaro, léto, podzim, zima (Týml). Komédie a Koniček (J. V. Slá-

dek). Oblázky (Štulíková). Pohádka o kohoutkovi a slepičce. O Budulínkovi, Pohádky maličkých (Vrána). Pohádky o zvířátkách (Tožička). O toulavé Haničce (Poláček). Zrůčka od J. Zemana. Ušáček zajíček. Skaf-tuleň a Čtverák od Durdíkové. Pohádky před spaním od Weniga. Hlouškova Knížka pro smiška a Pražská říkadla. Aleš: Obrázky ze Slabikáře, o nichž Frey tvrdí, že by měly býti první knihou českého dítěte.

Výběr knih podle udělených cen Ústavu pro národní výchovu. V posledních letech udělil tento ústav ceny spisovatelům F. Flosovi, A. Wenigovi, J. Plevovi, J. Hořejšovi, P. Sulovi, L. Mašinové, E. Storchovi, J. Spilkovi, Ant. Zhořovi, v oboru kritiky dětské literatury Freyovi, Hostánovi, Pražákovi a Zárubovi.

Letos měli rybáři štěstí. Vyšla pro jejich děti knížka Pazourkova: Řeká volá. Doulíkova: Zlatuška (pro starší chlapce). V. Dyka: Hrst jordánských vzpomínek. (Ryb. škola, Vodňany.)

Kniha poučuje. Prof. V. Týml, bratr kol. Týmla, napsal „Malí lyžaři“; kol. Vojř „Dětská dílna“; kol. J. Spilka připravil s prof. A. Pospíšilem pro Unii knížku o jídle „Stolečku, prostři se!“, kol. K. Severa vydal ve Školním nakladatelství knížku „Hoši, vpřed!“, o znamenitých lidech. (Druhý severní pseudonym Petr Sever vyšel s ilustracemi V. Fialy v nakladatelství Prometheus: „Kouzelný svět“; je to vskutkanou kouzelná knížka.)

Dětská literatura je stále převážně prací učitelů. V Plzni vyšla nákladem knižnice „Osvěta“ kniha pohádek plzeňských kolegů „Byl jednou jeden“, ilustroval kol. Cinybulk. V Příbramské knižnici vyšla knížka kol. H. Sedláčka „Doma i jinde“, ilustroval kol. Cinybulk, na Kladně vyšly verše kol. K. Němce — a tak ať se podíváme k velkým nakladatelům i do jednotlivých krajů, všude piší převážně učitelé. (Má to ovšem také své stinné stránky.) I v divadlech a ve výstupech pro shromáždění jsou činní učitelé, tak na př. v Plzni vyšlo „Kašpárkovo čarování“ od Cinybulka a „Před oponou“ od téhož autora, v Učitelském nakladatelství „Čtyři aktovky pro děti“ od Štěpána Poláška-Topola.

Chcete se seznámit s německou dětskou knihou? Navštivte Deutsches Zentralinstitut für Erziehung und Unterricht, Berlin, Zweigstelle Prag, býv. filosofická fakulta. Návštěvy (jen hromadné!) hláste napřed!

Konečně i film nám pomáhá! Film „Těžký život dobrodruha“ je satirou na autory morzakorů. Je dobře dělán a má značnou výchovnou hodnotu.

Učit. nakladatelství, Praha—Brno, vydalo tyto vánoční novinky: a) Ve sbírce „Živé prameny“: Boh. Říha: „O třech penízích“, vypravování o podivuhodné cestě čarovního střelce Fina. Str. 72, brož. K 12.—, váz. K 19.—. Boh. Říha: „O lékaři Pingovi“, dobrodružství čínského lékaře a jeho malého sluhy. Str. 88, brož. K 14.—, vázané K 21.—. J. B. Heller: „O sivé holubičce“ a jiné pohádky. Str. 120, brož. K 18.—, váz. K 28.—. J. B. Heller: „Povídačky“, pro nejmenší čtenáře. Str. 128, brožov. K 18.—, váz. K 28.—. Fr. Flos: „V pralesích Ecuadaru“, nové oprav. vydání II. dílu Lovců orchidejí. Str. 208, brož. K 32.—, váz. K 40.—. Fr. Flos: „Pod sluncem rovníkovým“, jako oprav. vydání III. dílu Lovců orchidejí. Str. 224, brož. K 34.—, váz. K 42.—. V. Lída: „Pohádky pro nejmenší čtenáře“ (už v 5. vydání). Str. 108, brož. K 18.—, váz. K 25.—. — b) Ve sbírce „Jitro“: Fr. Wenig: „Čertík Ava a pan žebrák“, povídka o malém šibalovi. Str. 184, brož. K 27.—, váz. K 37.—. P. Denk: „Co vypravoval starý Indián“, pohádky a báje praobyvatelů Ameriky. Str. 184, brož. K 26.—, váz. K 36.—. Fr. Růžička: „Kocour Tar“, románek ze života dravce. Str. 196, brož. K 28.—, váz. K 38.—. J. V. Pleva: „Malý Bobeš“, cenou vyznamenaný románek hochů z dělnické rodiny v novém vydání. Str. 212, brož. K 32.—, váz. K 42.—. A. Kutinová: „Gabra a Málinka v čarovné zemi“, nové vydání IV. dílu úspěšné knihy pro divčí mládež. Str. 232, brož. K 30.—, váz. K 40.—. — Ve výběru se jeví snaha, dávat mládeži z dobrého jen to nejlepší.

Naklad. „Novina“, Praha II., Na Florenci č. 13, vydalo následující novinky k letošním vánočům: V. Beneš-Třebizský: „Národní pohádky a pověsti“, pro děti od 8 let. Ilustr. A. Zábranský. Str. 94, váz. K 60.—. — Fr. Flos: „Taje afrických pralesů“. Lovecká dobrodružství ve střední Africe; pro chlapce od 10 let. Ilustr. R. Komí-

nek. Str. 248, váz. K 40.— M. Hovořáková: „Ušáčekové a hojdušky“; pro děti od 8 let. Ilustr. L. Kostřánková. Str. 60, váz. K 40.— Lad. Česák: „Veselá veverka Kordulka“; pro děti od 8 let, s vlastními ilustracemi. Str. 84, váz. K 30.— Jos. Holeček: „Chlapci ze Stožic“; pro děti od 12 let. Ilustr. M. Vořechová-Vejvodová. Str. 110, váz. K 25.— Alois Musil: „S kočovníky pouště“; pro chlapce od 12 let. Ilustr. R. Komínek. Str. 162 (s mapkou), váz. K 40.— Podle možnosti přineseme o knihách ještě bližší recenze.

Naklad. Jar. Mareše v Plzni, Říšská ulice 6, vydalo jako 3. svazek knižnice „Osvěta“ knihu nových pohádek „Byl jednou jeden...“ s kresbami Vojt. Cinybulka. Stran 104, brož. K 20.—, váz. K 30.— Autor sbírky zůstal utajen. Proč asi?

Naklad. J. R. Vilímka vydalo k vánocům následující dětské novinky: Jos. Dvořák: „Bloudění severem“, knihu cestopisných dojmů z cest po severní Evropě. Má

12 stran pěkných obrazových příloh. Str. 90, váz. 40 K.— Vlasta Štafllová: „Pohádka svatojanské noci“, bohatá zásoba bájek, pohádek a vypravování s četnými ilustracemi O. Štafla. Stran 104, váz. 65 K.— K. Klostermann: „Robinson na Otavě“. Kniha obsahuje čtyři povídky pro mládež tohoto významného autora. III. vyd. Ilustr. L. Lander. Stran 122, váz. 36 K.— Boh. Schweigstill: „Pejssek Šmudla“, velmi zajímavé vylíčení osudů psí rodinky s pěknými obrázky Jana Jandy. Stran 90, váz. 36 K.— A. Kutinová: „Strýc Ozeť a jeho kakraholti“. Je to poutavý řetěz valašských dobrodružství Jiříkových. Obrázky doprovází V. Pátek. Stran 136, váz. 47 K.— R. F. Vojtík: „Dětská dílna“, návody a rady pro pilného domácího vřeměla. Str. 64, váz. 32 K.— L. Mašinová a D. Landrová: „Obrázková abeceda“. Pěkně vypravená kniha pro nejmenší čtenáře. Váz. 32 K.— Během příštího roku přineseme o jednotlivých knížkách podrobnější recenze.

Citáty.

Mítí za to, že všechny pohádky jsou bezvadné, je omyl těch, kdo pohádky nestudovali. Nejsou všechny „národní“ pohádky pro děti a není také všechno v pohádkách pro děti nejvhodnější. V některých bývá příliš mnoho erotiky, někde sexuální narážky, jinde vulgarismy a hrubé výrazy o tom, co se snažíme podávat dětem delikátněji. Jsou také pohádky strašidelné, plné hrůzy a pověr. Převažuje-li pohádce hrůza, nepatří do rukou malým dětem. Veselé, žertovné pohádky dáváme přednost.

S. V. Ornie, „Výhledy“.

Umělecké dílo nesmí být nic zbytečného, opakovaného, musí těsně souviset s duchem národa, z něhož vyšlo, a dotýkati se osobitě roviny dobové umělecké výše.

Dr. A. Pražák, „Knihupec a nakladatel“, 35.

Čti vždy uznané autory a zachce-li se ti někdy obrátiti se k jiným, vrať se pak zase k dřívější četbě. — Je třeba se sžítí a spřáteliti s několika velkými duchy, chce-li získati něco, co by trvale utkvělo v mysli. Kdo jest všude, není nikde. Z dopisů Senekových.

Cílem umění je učiniti život šťastným.

Michelangelo Buonarroti.

Tak zvaná „dívčí literatura“ je z větší části podvod.

K Severa v „Rodičích a škole“.

Posudky knih pro mládež.

Marie Nemanová-Hovorková: **Zakletý Jarášek**. Obrázky M. Fischerové-Kvěchové. Vydal Eduard Fastr v Praze. Cena 36 K. Pohádka o chlapci, kterému se ve snu zdálo, že byl zaklet v mouchu. Jako muška zapřádá přátelství s ptáčky a hmyzem, vykoná s otcem výlet do Prahy a zúčastní se s dětmi vyučování ve škole. Obsahově nepřináší kniha nic nového, neboť podobných pohádek byla napsána již řada. Vypravování však je vkusné, je napsáno pěknou a správnou řečí a má ušlechtilou tendenci (láska k rodičům, ptáčkům i menším živočichům). Pro tyto přednosti je knížka přijatelná. Je ozdobena líbivými, barevnými i černými obrázky M. Fischerové-Kvěchové. Hodí se pro děti, které se právě naučily číst.

Josef Jarmin: **Pražský chlapec**. S ilustracemi Otakara Fuchse. Vydala Družstevní práce v Praze. Cena váz. 25 K. Autor líčí zajímavý příběh chudého a zanedbaného hochy Eči, žáka páté třídy, u něhož chudoba udusila snahu po vzdělání a zdokonalení. Eča zachrání svého spolužáka z řeky, ale sám potom utrpí automobilový úraz a dostane se se zlamanou nohou do nemocnice. Tam se setká s dobrým člověkem — mechanikem Bízem —, který se povznese z chudoby a stal se vlastním příčiněním zámožným majitelem dílny na opravu aut. Bízeček podá hochovi pomocnou ruku a hoch se napraví. — Příběh je poněkud pedagogicky učený, život často nebývá tak příznivý, ani náprava zanedbaného hochy se neděje tak snadno, jak popisuje autor; děj je však dobře vyprávěn a vystupňován, zvláště školské prostředí je dobře zachyceno řadou správných psychologických postřehů. Románek má také ušlechtilý a nabádavý ráz, takže v dnešní realistické tvorbě pro děti dobře obstojí a můžeme jej doporučiti mládeži od 10 let. Topol.

Karel Hroch: **Zatoulaná lodička a deset jiných pohádek pro malé a velké děti**. Obrázky nakreslil Kamil Lhoták. Vydalo nakladatelství Vyšehrad. Cena 16 K, váz. 26 K. — Jedenáct krátkých pohádek, upomínajících obsahem i formou (opakováním slov a situací, vkládáním veršů a pod.) na t. zv. národní pohádky pro nejmenší děti. Některé („Jak kočka vařila nové brambory“, „Proč se jaro opozdilo“) jsou

málo rázovité, jiné však jsou zdařilé, často originelní a vtipné a obyčejně obsahují též výchovné jádro, takže i kdýž nedosahují prostoty a vyrovnanosti klasických pohádek, přece jen mají svou hodnotu a převyšují značně četné jiné umělé pohádky. Nejzdařilejší jsou „Co přinesl Honza Ježíškoví“ (s pěknou pointou), „O ševci, který se styděl za své řemeslo“, „Vítězství matčiny lásky“ a „Motýl a šipková růže“. Pro druhý stupeň. Topol.

Josef Pavel: **Švanda dudák**. Příhody strakonického dudáka. S obrázky Mikuláše Alše. Vydalo nakladatelství Josefa Hokra. Cena váz. 30 K. — Josef Pavel vypsál příhody strakonického dudáka, opíraje se hlavně o divadelní hru Jos. K. Tyla „Strakonický dudák“, odkudž přejal do své knihy některé vedlejší postavy, jako starého dudáka Tomáše, houslistu Kalafunu a jeho ženu Kordulu, rychtáře Koderu a hlavně Švandovu milou Dorotku. V ledačems se však Pavel od Tylových hry odchýlil. Vypravuje o Švandovi četné pověsti, mající většinou etické jádro, které nepocházejí od Tyla, nýbrž z pověstí Rulíkových, Krolmusových a Jak. Malého. Autor je kombinuje s jinými náměty pohádkovými. V Tylově hře jsou hlavní hrdinky dvě ženy, matka Švandova Rosava, lesní panna, která Švandu chrání, i když za to musí trpět, a milenka Švandova Dorotka, která ho svou čistou láskou zachrání od záhuby. Pavel ponechal ve své knize jen Dorotku a ani té nepřidělil úlohu tak významnou jako Tyl. Zato se snažil v knize nakreslit obraz poměrů v době roboty a pověstmi vystihnout původ jednotlivých písní o Švandovi („Je-li pak to pravda nebo ne“ a. j.). Mistry zachycuje i kus národopisu (Švandova svatba), někde též náboženské názory, zvláště viru v zlé duchy, kteří stále člověka pokoušejí a svádějí ke zlu (v posledních kapitolách je těch pověr a kouzel až skoro mnoho). Spisovateli se však nepodařilo skloubit vypravování o Švandovi v jeden pevný epický celek. Vypravování je místy poněkud rozvržené a vybočuje někde z jednotného rámce. Švandovo odloučení od dud a opětné vrácení k nim není dosti přesvědčivě vyloženo. Také snaha vypravovati co nejvíce pověstí vedla k určité vnitřní nejednotnosti, takže cha-

rakter Svandův se nám jeví v Pavlově knize značně matný. Spisovatel měl ovšem úlohu ztíženu tím, že psal svůj text k obrázkům vybraným z kreseb M. Alše a tím se stalo, že někde obrázky zplna nepřiléhají k textu (na str. 57 je Svanda na př. vyobrazen příliš starý). Snadno se pozná, že kniha je adaptace a že by získala, kdyby bez ohledu na obrázky měla hutnější, sevřenější dějovou kostru, jakož i účinnější vyvrcholení děje. Též formálně mohla být kniha úspornější a stručnější. Celkem však je to kniha přijatelná. Alšovy obrázky svou cenou převyšují značně slovní doprovod.

Topol.

Herman Melville: „Bílá velryba“. Pro mládež zpracoval Karel Vach. II. Ant. Machourek. Naklad. Vyšehrad, 1941. Stran 168. Cena 28 K. Tato kniha vyšla u nás ve dvojí úpravě. Arnošt Ondřej vydal ji ve Školním nakladatelství, Karel Vach ve Vyšehradu. I autofi kreseb jsou různé: tam Frant. Pokorný a R. Kent, zde Ant. Machourek. Nemám po ruce vydání Ondřejova, nemohu tedy říci, která z obou úprav je hodnotnější. Dílo Melvillovo je známo. Je to kniha vzrušených příhod a skutečných dobrodružství, ale také nezdolné snahy a pevné vůle, napsaná zkušeným mužem a zaměřená k výchovným cílům. Úprava dbá nejpodstatnějších částí dějových. To dává knize formu téměř reportážní a činí ji s rozvíjejícím se dějem stále poutavější. Al. Záruba.

M. Holková: „Děvče z tichého městečka“. Román pro mládež. II. Ant. Machourek. Naklad. Vyšehrad, 1941. Stran 154. Cena 38 K. Kniha zaujme především opravdovostí, s kterou spisovatelka přistupuje k sujetu a s níž řeší problémy mládí, do jehož duše prohlédá vnitřním zrakem a s citlivým srdcem. Autorka vypravuje v ní o idealistickém dívčím rozdychtění po vysokém cíli státi se lékařkou a líčí její neklesající snahu s umným zasazením děje. Zalidnila své vyprávění řadou postav dívčí i chlapecké mládeže a vypsala jejich život, povahy, zájmy a společné radosti i starosti s citlivým smyslem a porozuměním. Je to kniha kládná, hluboce výchovná. Ilustrace Ant. Machourka jsou osobitě pojaty a jemně dokreslují půvab prostého, ale milého dílka. Al. Záruba.

Ignát Dolejší: Ježek — Káča — Ivánek. Vydalo Školní nakladatelství. Cena brož. K 5.50. — Knižka obsahuje několik krátkých povídek o zvířatech a ptáčích (ježek, straka, krahujec, černohlávek, sýkorky, sojka, veverka, špaček), chovaných v domácnosti. Povídky nedosahují ani obsahem, ani formou klasických Herbenových povídek toho druhu z I. dílu „Hostišova“. Jsou prostší a nenáročnější, ale jsou vypravovány přístupně, srdečně a správnou řečí. Děti si je jistě rády přečtou. Pěkné obrázky kreslil V. Fiala. Pro střední stupeň. Topol.

Japonské pohádky a žertovné povídky. Výbor uspořádal Petr Denk. Obrázky kreslil F. Procházka-Pauker. Vydalo Školní nakladatelství. Cena brož. K 6.50. — V japonských pohádkách se setkáváme s podobnými pohádkovými motivy a s touž vtipnou a roztomilou naivitou jako v našich klasických pohádkách. Jen prostředí je jiné, neboť místo našich zvířat vystupují tu krabi, opice, medusy, žraloci, tuleni a různé jiné šelmy. Proto působí tyto řádky dojmem exotičnosti. Většinou jsou veselého rázu. Dobře pobaví malé i velké čtenáře. Jsou ozdobeny švižnými kresbami F. Paukera-Procházkovy, jež dobře vystihují pohádkové situace i japonské prostředí, které malíř dětskému čtenáři dobře přibližuje. Doporučuji pro střední stupeň. Topol.

Goethovy a Schillerovy balady. Pro školní a domácí četbu uspořádal Josef Ošmera. Nakladem Unie. Cena brož. K 6.60. — Josef Ošmera uspořádal pro mládež výbor nejznámějších balad Goethových a Schillerových s krátkým vylíčením života a díla obou básníků a s vysvětlujícími poznámkami. Překlady balad nejsou stejné ceny. Jsou tu některé překlady opravdu výstižné (Pěvec, Čarodějnický učen, Svatbní, Ibykovi jeřábi, Potapěč a j.), některé jsou však méně zdařilé, takže se zdá, že pořadatel nepoužil nejlepších českých překladů. Goethovu báseň Erlkönig uvádí překladatel také německy a uveřejňuje tři překlady různých autorů. Je však velká škoda, že neoznačil překladatele jednotlivých básní. Některé básně přeložil, neb upravil pořadatel sám. Celkem možno říci, že tento pokus přiblížit mládeži skvosty německé poesie má své vady, ale je přijatelný. Hodí se pro 3. stupeň též jako doplňková četba pro nejvyšší třídy hlavních škol. Topol.

J. Šonka: Soudce mládeže rodičům a vychovatelům. Clánky a úvahy. Vyšlo nakladem Spolku pro péči o slab-

myslné v Praze jako 24. sv. Knihovny úchylné mládeže. Cena 15 K. — Soudní rada J. Šonka, který má dobré zkušenosti s mladistvými provinilci jako pražský soudce mládeže, hledá v této knize příčiny dětské kriminality a uvádí je o nápravě mladých provinilců na podkladě dnešního zákona o trestním soudnictví nad mládeží. Hlavní příčinou provinilosti mládeže kromě chorobného založení shledává autor ve špatném prostředí rodinném. Mnoho zlého má na svědomí špatně chápaný a špatně prováděný tramping a zvláště otravný tisk. Autor věnuje této poslední příčině značnou část své knihy a ze své soudcovské činnosti dokazuje, že některé trestné činy vznikly přímo napodobením zločinů, popisovaných ve špatných knihách. Některé výhruzné dopisy byly přímo opsány. Autor podrobně naznačuje, jak by bylo třeba bojovat proti literárnímu braku, skrývajícímu se pod označením moderní dobrodružné literatury. Autor se snaží řešit tuto věc s hlediska nynějších zákonných ustanovení, která ovšem na potření literárního braku nestačí. Nejlepším řešením by byl zákaz vydávat tento brak. Kultura by neměla být ponechána na pospas obchodníkům, kteří vidí v četbě jen prostředek k obchodnímu zbohatnutí. Topol.

Fr. Filip: Úspěch. Živá slova bezrukého umělce k mladým lidem. Nakladem vlastním. Frant. Filip, Brno, ul. Jana Máši 19 a. Cena 20 K. — Bezruký František, známý tím, že silnou vůlí stal se soběstačným člověkem, neboť naučil své nohy konat tutéž práci, kterou u jiných konají ruce, podává dospívající mládeži řadu dobrých rad, které jsou vyvážené ze života. Autor je podává prostě a upřímně. Protože je píše člověk, který sám prošel těžkou školou života a překonal mnohem víc překážek, než kolik se jich staví do cesty komukoliv jinému, jsou jeho rady tím závažnější a přijatelnější. Mládež je přečte jistě s pozorností a pochopením. Hodí se pro nejvyšší stupeň nár. škol a dorost. Topol.

Petr Denk: Josef Mánes, zakladatel českého malířství. Vydalo Školní nakladatelství. Cena 2 K. — Je to krátké, ale výstižné pojednání o životě a díle vynikajícího našeho malíře, zakladatele nového českého malířství. K textu je připojeno více Mánesových reprodukcí i podobizna Mánesova od M. Švabinského. Knižka dobře přibližuje mládeži tohoto velikého malíře a jeho dílo. Zvláště je nutno zdůraznit láci této knižky (2 K). Topol.

Rutherford G. Montgomery: Rosomák, bés kanadských lesů. Z amer. originálu přel. K. Třešňák. Ilustr. Ant. Pospíšil. Vydal J. Otto v Praze 1941. Cena váz. 45 K. — Knižka se neliší od běžného typu dobrodružných románů ze života kanadských traperů. I v ní se vyskytují zločinní evropští dobrodruzi, kteří vykořisťují indiánské lovce, vylupují jejich chaty a nakonec bídně hynou. Autor však věnuje hodně pozornosti líčení života zvířat. Zvláště poutavě vypravuje o silném a krutém nepříteli lovců rosomákově a o jeho ohočeném a vydatném pomocníku, medvědu Gryzlim. Soudnému čtenáři se budou zdát některé části vypravování nadsazené. Jistě však kniha dobře pobaví, neboť má zajímavý děj a je přesvědčivě vyprávěna. Je ze ní zřejmo, že autor prostředí děje dobře poznal a že vypravuje z vlastní zkušenosti. Čtenář se z knihy poučí o kanadském kraji a přírodě. Také po výchovné stránce je kniha pro mládež vhodná; zvláště působivě je vylíčeno vzájemné přátelství člověka a medvěda. Není tedy příčiny, proč bychom tuto hodnotnou dobrodružnou knihu nemohli doporučit mládeži 3. stupně. Topol.

Karel Polman: „Antonín Dvořák, jak žil a co dal národu a světu“. Vydalo Učit. naklad. v Praze jako 6. sv. Pomocné četby. Kolega vypravuje nejdůležitější události ze života Ant. Dvořáka, při čemž hledí přiblížit mládeži tohoto vynikajícího hudebního skladatele i jako člověka, i jako hudebního skladatele. Autor svému úkolu dobře dostál. Kniha je psána prostě, poutavě a správnou spisovnou řečí, takže se velmi dobře hodí za pomocnou četbu na vyšším stupni nár. školy. Topol.

Dvě dobré knihy. Moravskoostravské nakladatelství Iskra vydalo dvě dobré knihy od Martinka. První se nazývá „Pochodné a světylka“ a stojí brož. 24 K, váz. 35 K. Jsou to drobné historické povídky ze života Dobrovského, Hála, Palackého, Nerudy, Sládka, Vrchlického a mnohých jiných. Autor jimi budí zájem o naše spisovatele. Kniha se hodí dospělejší mládeži. Měla by být pro svůj význam ve všech dorostových knihovnách — Druhá Martinkova práce má název „Duhový pták“ a stojí vázaná 38 K. Psána je tak, jako všechny Martinkovy práce, vzornou češtinou. Vydána je takřka přepychově a má mnoho Vrblových obrázků (Obrázek

s dýkou se nám nelíbí!) Pohádky jsou umělé, mají vést mládež k mravní úspěšnosti. Cennější je kniha první, protože má značný význam s hlediska národního a školského a umožňuje nám dát mládeži knihu toho oboru, jehož máme stále nedostatek.

M. Ad.

V. Autrata: *Píseň o Nibelunzích*. Nákl. Unie 1941, str. 321 za 40 K brož. — Ve „Sborníku světové poesie“ vyšel pečl Česká akademie věd a umění první úplný překlad mohutného staroněmeckého hrdinského eposu o Nibelunzích z pera pedag. spisovatele Fr. V. Autraty. Překladatel pracoval na přebásnění díla plných pět let, neboť jde o rozsáhlý epos o deseti tisících veršů v nibelunské metrické úpravě, která působila překladateli nemalé obtíže. Autorovi se zdařil zvukový, hybný a srozumitelný verš, který umožnil českému čtenáři seznámit se s pokladem staroněmeckého písemnictví, jehož četba podnes upoutá bohatostí a přitažlivostí děje, živelnou silou, vnitřní tajemnou osudovostí a dobovým půvabem.

—cer.

Boh. Říha: *O lékaři Pingovi*. Dobrodružství čínskému lékaři a jeho malého veselého sluhu. Ve sbírce „Živé prameny“ vydalo Učit. nakladatelství v Praze a v Brně. Ilustroval J. Vraštil, grafickou úpravu provedl J. Žoha. Brož. 14 K, váz. 21 K. — Není to obyčejná knížka všedních dobrodružství. Ušlechtilý čínský lékař Ping utíká před nelibostným nenávisným nařčením, bloudí v nitru své rozlehlé vlasti podivných zvyků a zákonů, mezi krajany, kteří ctí starobylé předpisy a způsoby, ale kteří jsou také bezohlednými v pronásledování i nevinného. Kniha bohatá dramatickými událostmi i vzácnými moudrostmi, jak je zkušenost, trpělivost a víra ve vítězství dobra dala do vinku Číňanům. Kniha krásného líčení, jemné mluvy, vytříbeného a prostého slohu, poutává obsahem i formou, měkká bez zbytečné sentimentality, živě kypící opravdovostí a láskou k dobru. Vhodný ilustrační doprovod textu v duchu umění starých čínských mistrů, pěkná výprava a nízká cena činí ji každému čtenáři dostupnou. Zejména děti od 9 let sáhnou po ní rády a vděčně ji přečtou. Má cennou hodnotu, pro niž ji upřímně doporučujeme jako nejkrásnější dárek mládeži.

F. P.

Boh. Říha: *O třech penízích*. Vypravování o podivuhodné cestě kouzelného střece Simeona. Ve sbírce „Živé prameny“ vydalo Učit. nakladatelství v Praze a v Brně s ilustracemi J. Vraštila a v grafické výpravě J. Žohy. Cena brož. 12 K, váz. 19 K. — Znamení střece Simeona, vpravdě kouzelný, vydá se na cestu, aby dobře utratil své tři penízky. Ve světě prožívá množství dobrých i zlých dobrodružství, setkává se s ušlechtilými i špatnými lidmi, je obdivován i nenáviděn. Nic se však neděje marně: střece i čtenář přijdou k mnohemu moudrému a pro život cennému poznání. Stejně krásný jako zvláštní je způsob autorova podání: kniha je psána čistě, svěže, lehce, bez příkras a jemnou vytříbenou řečí. Ilustrátor ji doprovází krásnými obrázky velmi výstižné. Všim tím je to četba v pravdě sváteční, po níž se zájmem sáhnou malí i dospělí čtenáři k svému značnému užítku. Proto ji doporučujeme k zakoupení dětem jako dárku nejceněnějšího.

F. P.

Hanuš Sedláček: *„Doma i jinde“*. Verše i próza. Il. V. Cinybulk. 8. sv. Dětské knižnice, kterou řídí Jos. Biskup. Naklad. Ant. Pelze v Příbrami. — Autor vydal v poslední době tři drobné knížky pro mládež. V nakladatelství Zlaté brány v Praze Říkání pro nejmenší čtenáře, v naklad. L. Fialy v Nymburce knížku Za sluníčkem a v reg. příbramské Dětské knižnici práci Doma i jinde. Do všech knížek zařadil verše i prózu, povídky, pohádky a vzpomínky. „Doma i jinde“ obsahuje několik veršů krajově laděných a malé prózy ze života dětí a z dětství autora. Na spodní straně knížky, jež je doplněna životopisnou črtou spisovatelovou, zní velká láska k domovu.

Al. Záruba.

J. B. Heller: *O sívě holubičce a jině pohádky*, s ilustracemi Divice Landrové, vydalo Učitel. nakl. v Praze a v Brně, cena brož. 18 K, váz. 28 K. — Děti od sedmi let čtou rády vyprávění o zvířátkách, cítí s jejich osudy a rozumějí jejich trampotám i starostem lépe, nežli my dospělí. Těmto zájmům mladých čtenářů plně vyhovují pohádky o sívě holubičce, o housátku Loudálkovi, o špačiku Lovipírkovi, o zajičkově Cupovi a jeho třech bratřech a mnohých jiných. Z vyprávění dýše mnoho lásky ke všemu živoucímu. Knížka učí moudrosti dobře vládnouti všude kolem nás. Původní ilustrace paní Landrové pojí se s jasnou živou řečí textu

ve vkusný celek. Je to velmi vhodný dárek vnímavým mladým duším.

J. B. Heller: *„Povídáčky“*, s ilustracemi V. Michala, vydalo Učitel. nakl. v Praze a v Brně, cena brož. 18 K, váz. 28 K. — Nejmenším čtenářům, kteří se učí, nebo se sotva naučili číst, je určen tento bohatý výbor nejlepších našich lidových a zlidovělých pohádek, veselých říkadél, písniček atd. Jsou vyprávěny prostě, aby jim naši caparti dobře rozuměli a jsou tištěny hůlkovým písmem. Velmi skromně oceněno, jsou „Povídáčky“ bohatou národní čítankou pro nejmenší čtenáře a vhodným základem k jejich dobré četbě další.

Radost dětí. Sborník vybrané četby. Řídí L. Hanus. Unie 1941. 32 str. Brož. svazčky po K 2.40. Sbírkou levné četby pro mládež obecných škol. Je rozdělena na 5 řad podle postupných ročníků pro děti od 6 do 11 let. V každé řadě vyjde 6 svazků ročně. — Pořadatel vychází z programové zásady, že nová škola buduje na základech radostné práce dětí. — Svazky, určené 1. post. ročníku navazují na zájmy dětí v jednotlivých ročních obdobích a učí děti na básničkách a říkadlech mluvit, pomáhají jim v počátcích čtení a psaní a zaměstnávají děti zábavnou činností, hrou a úkoly pro tiché zaměstnání. — 2. post. ročník čerpá ze světa dětí, hovoří jim o věcech a o zvířátkách a učí děti pěkným národním říkadlům. — 3. post. ročník vychází z pohádek a z lidového básnictví v koloběhu roku na českém venkově. — 4. post. ročník čerpá taktéž z pohádkového světa, ale čtenářské pensem se postupně rozšiřuje a učí děti orientovat v delším úseku četby. — 5. post. ročník dostává již ráz zábavně výchovně a poučné četby. Ve výboru jsou zastoupeni klasikové (Erben, Němcová, Herben, Tolstoj, Grimové, Andersen) a původní tvorba (Hlava, Korejšová, Kratochvíl, Lada, Storch a j.). — Svazčky jsou doprovázeny velkým počtem srozumitelných ilustrací. Z nich vynikají svérázné a dynamické kresby Alšovy, Ladovy, Lebedovy, Ušakové i pečlivé kresby Stallichovy. — Jednotlivé řady sbírky jsou psychologicky zaměřeny k věku, schopnostem a zájmům čtenářů. Obsahují četbu pestrého, svěžího a povzbudivého rázu, která přispěje k odstranění ztrnulé čtecí výuky. K jednotlivým svazkům jsou připojeny didaktické výzvy, které mají na zřeteli využitkování četby, učí mládež nad knížkou přemýšlet a probouzejí čtenářský zájem a snazivost dětí.

Sbírkou navazuje na čtecí schopnosti žáků. Jazykové jest ryzí a svěží (v 2. č. II. řady se nadřizují zdrojůných substantiv). Slovník odpovídá věku žactva. Písmo a úprava jsou přiměřeny, takže možno říci, že vydavatelstvo se snaží o dobrou a levnou pomocnou knihu pro vyučování čtení. Má-li však výbor nahradit čítanku, doporučil by praktik, zejména pro 2. a 3. post. roč. kvantitativně vydávnější četbu, podobně ve 4. a 5. post. roč. se sotva vystačí se 6 ročními svazky k ukojení čtenářského hladu.

Květuš Plecer.

V. Hauff: *Nepřavý princ-Kalif čápem*. V překladu P. Denka s obrázky J. Dvořáčka vyšlo jako 7. sv. knihovny Vlastovičky, vydávané Učitel. nakladatelstvem v Praze a v Brně. Knihovna Vlastovičky je s dostatek známa a má své dobré jméno mezi čtenáři. Doporučujeme-li přesto právě vyšlý sedmý její svazek, zaslouží si toho zvláštní měrou. Pohádky německého klasika Hauffa jsou nestárnoucí, vždy živé a cenné poetickou silou. Obě jsou z prostředí tajemného východu, dějově bohaté a spádné, opředené kouzlem věcné i formální krásy. Víte, proč se nepodaří domyšlivému krejčovskému tovaryši státí se sultánem? Proč a jak se bagdaský kalif stal čápem? Odpověď na to najdete v této humorné knížce, kterou si rády přečtou nejen děti, ale i dospělí. Nezapomeňte ji položit svým milým mezi vánoční dárky. Potěší vás.

F. P.

Ant. Zhoř: *Když byl Alois Jirásek maličký*. (Nákladem Učitel. nakladatelství v Praze-Brně, cena 3 K.) — Z Jiráskových Pamětí vybral kol. Zhoř jemnou rukou, která prozrazuje zkušeného pedagoga i dobrého znalce literatury, řadu příběhů z mládí A. Jirásky. Začíná své vyprávění velkým požárem v Hronově v r. 1854 (to byl Jirásek tříletý), líčí dále některé příhody z jeho života do 6 let a potom příhody, když už Jirásek chodil do staré hronovské školy. Končí své příběhy tam, kde Jirásek odchází do Němec „na handl“. Jednotlivé obrázky z prostředí blízkého dětem, veselé i vážné, vyprávěné prostým a pěkným jazykem, zaujmou jistě všechny čtenáře. Ke knížce nakreslil více pětilicetých obrázků akad. malíř Fr. Doubrava. Hodí se dětem od 8 let.

V. K. S.